

Ціна: 40 центів

НОВІ ДНІ

• NOWI DNI •

У НІ ВЕРСАЛЬНИЙ ІЛЮСТРОВАНИЙ МІСЯЧНИК

РІК XVI

ТРАВЕНЬ — 1965 — MAY

Ч. 184

Mr. A. Chadiak 185
19940 Goddard Ave.
Detroit, 34, Mich.

POSTAGE PAID AT TORONTO

**ОПРАВЛЕНІ РІЧНИКИ ЖУРНАЛІВ
“НОВІ ДНІ”**

Кожен річник окремо, гарна полотняна оправа із золотим тисненням, разом 432 сторінки друку.

Ціна за річник 5.00

ОСНОВИ ОБРАЗОТВОРЧОЇ ГРАМОТИ

Приватні лекції рисунку, мальорства та композиції для осіб різного віку дає Петро Магденко в Торонті.

Зацікавлених проситься телефонувати на
LE 5-8545

У ЦЬОМУ ЧИСЛІ ЧИТАЙТЕ:

Коротич В. — Поезії	1
Бакало І. — Національна політика КПРС в народній освіті в Україні	6
Сварог В. — Дівчина стає жінкою	13
Неприцький-Грановський О. — З нових поезій	16
Волиняк П. — Про Коротича і навколо Коротича	17
Чапленко В. — † Левко Чикаленко	26
Волков В. — Ювілей	27

Некрологи. Повідомлення. Листування.

У черговому числі читайте статтю Вадима Сварога: «Повість про справжню людину».

НА ПЕРШІЙ СТОРІНЦІ ОБКЛАДИНКИ:
Віталій Коротич читає поезії на авторському вечорі в Торонті.

НА ЧЕТВЕРТИЙ СТОРІНЦІ ОБКЛАДИНКИ:
Віталій Коротич на прощальному вечорі в Торонті (Готель «Лорд Сімко»).

НОВИХ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ ПРИЄДНАЛИ:

Сокольський С., Міннесаполіс, США	1
Криволап С., Аделаїда, Австралія	1
Жестовський І., Сідней, Австралія	1
Ліщина К., Чікаго, США	1
Грушецький Д., Лос Анджелос, США	1
Сорока С., Гамільтон, Канада	1
Кульчицький Р., Ді Вгай, Австралія	1
Лац В., Клівленд, США	1
Хохітва Т., Торонто, Канада	1

«НОВІ ДНІ»

Універсальний ілюстрований місячник.
Видає в-го «Нові Дні», редактор П. Волиняк.
Умови передплати:

Канада — річна: \$4.00, піврічна: \$2.50

США — річна: \$4.50, — піврічна: \$2.50 amer.

Зміна адреси: 10 центів (можна канадськими поштовими марками, чи amer. грішми)

НАШІ ЗАКОРДОННІ ПРЕДСТАВНИЦТВА:

В Англії:

A. Bondarenko, 78 Kensington Park Rd.
London, W. 11, England
Передплата: річна — півтора фунти.

В Австралії:

S. Krywolap, Box 1586 M, G.P.O. Adelaide,
South Australia

Передплата: річна — півтора фунти.

Замовлення і гроші слати на адресу:

N O W I D N I
187 Yarmouth Rd., Toronto 4, Ont., Canada

NOWI DNI, a Ukrainian Monthly.
Editor: Petro Wolyniak.

НА РОЗБУДОВУ ЖУРНАЛУ ЖЕРТВУВАЛИ:

Дем'яненко Ю., Сідней, Австралія	1-0-0
Тарнавський А., Ст. Албанс, Австралія	0-10-0
Подворняк М., Вінніпег, Канада	2.00
Витвицький Т., Торонто, Канада	2.00
Н. Н., Філадельфія, США	2.00
Біляїв В., Філадельфія, США	1.50
Чехівська Олена, Філадельфія, США	1.50
Лисий М., Гопкінс, США	1.50
Мартюк С., Джерсі City, США	1.00
Гладко П., Чікаго, США	1.00
Кузьменко Раїса, Торонто, Канада	1.00
Голинський М., Торонто, Канада	1.00
Одрича Олена, Філадельфія, США	0.50
Іващенко О., Чікаго, США	0.50

Сердечне спасибі за допомогу! Ред.

ПРИДБАЙТЕ СОБІ ЦЮ НОВУ КНИЖКУ!

Павло **Маляр**, «ЧАЙКА», роман, що вийшов у видавництві «Нові Дні».

Це перша частина трилогії «ЗОЛОТИЙ ДОЩ». Ціна у звичайній обкладинці — 2.00 дол., у твердій — 3.00.

Замовлення слати на адресу:

P. Malar.
18983 Kentucky St.
Detroit 21, Mich., USA.

ДО ВСІХ ЧИТАЧІВ «НОВИХ ДНІВ»

1. На жаль, це число спізнилося на яких 7—8 днів. Причини: а) Великденъ, тому я хоч два дні не працював. б) Поїздка у Філадельфію, яка взяла в мене 5 днів. Та без цього теж не можна було обйтися вже, бо ми з п. М. Химичем переговорюємо в цій справі вже яких півтора роки, якщо не більше.

2. Виглядає так, що мусить спізнатись і червневе число, бо 22-23 травня у Вінніпезі відбудеться 13-ий Собор Української Православної Церкви в Канаді і я їду на нього як делегат від катедральної громади св. Володимира в Торонті. Очевидно, що тиждень теж буде втрачено. Урахуйте це і не хвилюйтесь, якщо журнал трохи спізнатися, хоч я старатимусь зробити все можливе, щоб число вийшло вчасно. Часу буде мало, то не гнівайтесь, якщо комусь не відпишу вчасно. Урахуйте, що й літо починається, то ніби, — щоб не вмерти «на ходу»! — личило б хоч раз на рибу скочити чи викупатись...

3. Просимо вчасно відновляти передплату. Якщо не хочете читати «Нових днів», то повідомте і ми негайно припинимо висилання.

БУДЬТЕ НАЙКРАЩИМ У СВІТІ ПЕРЕДПЛАТНИКОМ: НЕ ЧЕКАЙТЕ НА ПРИГАДКУ, А ВІДНОВІТЬ ПЕРЕДПЛАТУ САМИ!

Authorized as Second Class Mail by the Post Office Department Ottawa and for payment of postage in cash.

Printed by KIEV PRINTERS LTD., 686 Richmond St. W., Toronto, Ont., Canada

ПОЕЗІЇ

УКРАЇНІ

Мені нічого не треба.
Тільки землі твоєї —
Твого чорного тіла;
Тільки шматок неба —
Синього, наче очі.
Якими дивиться мила.
Бачальним боюся бути,
Боюся тобі сказати
Мовлене вже людьми.
Боюся брехні отрути.
Життя тобі простягаю
Зі сміхом, трудом, слізами.
Візьми!..

ЩАСТЯ

О дерево,
Ти квіти яблуневі
Ховаєш у зелені кулачки.
До тебе йду
Крізь промені травневі,
Крізь павутиння фінішні стрічки.
До тебе залишається лівокроку,
Дивлюся на бруньки твої рясні.
Незграбна та розтріскана,
Щороку
Ти яблука народжуєш мені.
Нехай твої гілки вітрами стерпі,
Хай тіло твоє зранене й криве,
Я вірю — в яблуневому безсмерті
Весна живе
І світ увесь живе...
Травневий світ хитається над нею.
Вона стоїть, не вірячи у зло,
І, віття розпростерши над землею,
Вона цвіте,
Що б не було.
Цвіте,
Бо смисл життя її — в цвітінні,
У цьому найпрекраснішому з див,

Коли дрижать прозорих квітів тіні
У переддень народження плодів.
...Іду крізь сад я,
Гордий розумінням
Того,
Що поруч є така краса.
Травневий сад, просякнутий промінням,
На вітах яблунь
Мудрість колиса.

КИЇВ

Про тебе вже не можна написати
Слова, яких ніхто не говорив...
Ти роздуваєш подихом вітрів
Вогні, яким горіти й не згасати.

В Дніпро впадають мрій моїх річки,
Над ним, широким, верби хилять стани
І щовесни запалюють каштани
Туристами захвалені свічки.

Потрібен ти мені у щасті й горі
І другом наректи тебе дозволь.
Ти — мій.
Зелені гейзери тополь
Бліскучим листям б'ють у жовті зорі.

Кохання споконвічні теореми
Доводять милим в парках юнаки.
Розклоало небо світлі п'ятаки
В сузір'їв ідеально точні схеми.
...У вулицях твоїх іду щодня
Працюю та живу твоїм диханням.
Тверджу доріг твоїх найменування,
І кожен камінь твій — моя рідня.
Вбиваєш в людях вдачу ти хробачу,
Бо чистий і ясний ти, наче ключ.
Вдихаю вітер твій.
З дніпрових круч
Прийдешності прекрасні далі бачу.

ЛЮБОВ

На ялині — місяць сидів.
Чистив крук свій черлений ніс.
І вовки по людській ході
Зрозуміли — обклали ліс.
Оточили з усіх кінців
П'ять мисливців, а може — сто.
На кущах висять прапорці,
Наче вовчі ягоди то.
Ну, а потім — громів ріг,
Вовк побіг і напевно знав,
Що з усіх можливих доріг
Залишилась лише одна.
І, наляканий, він тікав
Так, що вітер забивав дух.
У рушниці куля важка,
І сніжок був м'який, мов пух.
...Вовченят забрали, вже злих,
А старого — постріл поклав.
Лиш вовчиця

рожевий сніг

Підім'яла,
встала,
втекла.
Щось змінилось в її ході,
Голоснішим став серця стук.
На ялині — місяць сидів.
Довго слухав розповідь ту.
Зализала рані діру,
Переміряла знаний ліс...
На ялині сидів крук
І соромився вовчих сліз.
Слід, розплюснити, мов жакан,
Із лісів у поле веде.
У люлей є куля важка.
І вовчиця йшла до людей.

ГЕРОІЗМ

Йдучи на подвиги,
Не снять про ордени,
Не думають
Про вдячність від держави.
Не зважують
Погони та чини,
Що стануть за еквіваленти слави.

Йдучи на подвиги,
Не думають про тіло,
Про вдячність матеріальну суть.
Йдучи на подвиги,
Ідуть на звичне діло,
Яке вже потім
Подвигом назвуть.

• * •

О, не кажи так часто пишних слів!
Сказати — ще не значить вірним бути.
Поклястися у вірності землі
Не означає — клятви не забути.

А ти не визнаєш в промовах меж,
Крім речень, що ти ніс на всі зібрання?
...Освідчення в любові
Та кохання —
Це ще далеко не одне і те ж!

ДОРОСЛІСТЬ

Ми розумієм поступово
Литячі вади й помилки.
В літинстві вимовлене слово
Ясним стає через роки.
Усе, що ми недовідкрили,
Що нам здалось колись простим, —
Складнє...

Школяркам говорили
Ми вірш про "білих яблунь дим".
Батьківські залишали хати
Ми, певні в мудрості своїй,
У тім, що вмімо кохати,
Іти на працю й смертний бій,
Недбало хряскали дверима
Усього певлі хлопчаки,
Пусті нанизували рими
На кволих віршиків гачки.
Нас вітром часу обдувало,
І пилом в очі нам мело.
Нам часом боляче ставало,
Нам часом соромно було.
А ми жили, кохали, вміли,
Вмирали в смертному бою
І поступово розуміли
Всю недосвідченість свою.
Ми позуміли, скільки містить
В собі наснаги рідний дім,
У двадцять п'ять — спеціалісти
І космонавти — в двадцять сім.
І, може, правда саме в тому,
І, може, мудрість в тім жива,
Щоб, забуваючи про втому,
Старі пригадувати слова.
Батьківський дім...
Кохання...
Діти...
Слова, що в серці збереглись.
Не так важливо — розуміти
Усе, промовлене колись!

БІОГРАФІЯ

...И вроде б стыдно жить стихами...
Я. Смеляков

За вірші й чергування
Різні каси
Готівкою виплачують мені
З поваги до Асклепія* й Пегаса
Належні гроші
У належні дні.
За рух пера
І рух швидкий ланцета,
За ліки
Й вірш, солодкий, наче мед.
І я пишу
Поеми та рецепти —
Поетолікар, лікаропоет.
Фатально на мої впливає справи
Така робота.
Чув уже не раз,
Як лікарі зітхают:
“Хлопець бравий!
От вірші тільки...
Марно губити час!”
Поети кажуть:
“Жартів, може, й годі.
Полікував —
Сідай тепер за стіл.
Ловолі вже при будь-якій погоді
Вникати в суть понівечених тіл.
Живи як слід!
Молись одному богу!
Серйозним будь:
У тебе ж є сім'я!”
Пегас везе Асклепія в дорогу.
Лвома шляхами
Іду відразу я.

* Асклепій — бог лікарської справи (грецьк.).

Ставати знову на чати.
А кажучи по-звичайному —
Знову лікарем бути.

• * •

Я, напевно, дуже м'якотілий,
Я не можу чути людський крик.
Правда...
Розчаровані?
Хотіли,
Щоб були із криці лікарі?
Щоб вони залізними руками
Шось робили, як ото в кіно,
Щоб вони не марили думками:
“Де спасіння? Де? Яке воно?”
Треба на роки забути втому,
Чути плач, яким тебе позвуть.
Лікарі сивіють...
Справа в тому,
Що за багатьох вони живуть.

ПРОСТОТА

I

Не все на світі просто, але є
Якась закономірність саме в тому,
Що істина раптово постає
Скрізь ліс ускладнень, в самому простому.
Не в спрощенні, але у простоті,
У мудрій простоті законів світу,
В підручниках, де істини прості
Зістарилися, встигли споловіти.
В мільйонах слів заховане зерно
Дає прекрасні сходи непомітно.
Його побачать всі, коли воно
Зросте і на очах у всіх розквітне.

. . . Дрижать пророки всіх країн та звань,
Майстри ускладнень, задумами куці,
Коли крізь хащі їхніх міркувань
Іде прямолінійність революцій
І гинуть критики між пітьми,
Жовтіє пліткарів незграбна зграя,
Коли крізь темних вигадок дими
Шевченків світливий геній прозирає.
Хай квітне простота!

ІІ слова
Складаються в закони невідпорні,
Конкретні, наче фарби білі й чорні,
Як цифра два, помножена на два.

II

Завжди хочеться плакати,
Коли умирають люди,
Коли слухаю музику,
Яку створено генієм.
Здається, що це востаннє,
Що більше цього не буде,

Та віра в нове чудо
В людини у кожній генії.
В чеканні чудес та істини
Ми книги перегортаемо,
Просте у простім знаходимо
І простоту — в складному.
Ми над своїм розумом
На крилах думок злітаємо
І, смисл у всьому шукаючи,
Забули давно про втому.
Ти слухаєш мудру музику,
І біль напружує груди,
Ти простоту шукаєш
У нехоті,
У принадності...
Мені хочеться плакати,
Коли умирають люди,
Я все ще не бачу рациї
У цій величезній складності.

ЧИСТЕ МИСТЕЦТВО

I

І не треба топити
Думок у словес воді,
І герої не всюди є красивими
Та плециними.
Я — за чисте мистецтво,
А мистецтво чисте тоді,
Коли роблять його
І руками, й думами чистими.

II

Митці — занадто нервові,
Врубель,
Ван-Гог,
Сезанн...
Сонце — кольору крові,
Море — немов сльоза.
Митці плакати вміють,
Не визнають тиші.
Вони не розуміють,
Що можна жити спокійніше.
Дрижать, змочені в крові,
Їх пензлі — нервів кінці.
Митці — занадто нервові,
Справжні митці.

• * •

Ми їх, не вірячи собі,
В пісні вставляємо й сонети.
Слова,
Затерті, як монети,
Ми знову кидаємо в бій.
Вперед їх мріємо послати,
Сховати за красот горбом...
Читач не прийме до розплати
Монету з витертим гербом.

БЕТГОВЕН

Музика. Сцена. Серце холоне.
Я наче зараз бачу —
Нігти ламаючи об долоні,
Люди дорослі плачуть.
Музиці тій не малят колисати —
Землю вона трясе.
Вірші такі б колись написати.
І все.

ДЕЯКИМ СВІТИЛАМ

Йде світло від зірок,
Яких нема.
Тим променям вже тисячі років.
Ім дивиться услід руда пітьма,
А промені летять — ясні, тонкі,
Як мовиться давно поміж людьми,
Не роздивитись птаха на лоту.
У тих місцях,
Де світло бачим ми,
Онуки лиш побачать
Темноту.

• * •

Будьте славні,
Хто склав мій дім,
Хто пороги стругав прямі,
Хто шляхи прокладав воді,
Щоб прийшла вона
В кухоль мій!
Справжню радість завжди дає
Не обставин щасливий збіг.
Треба знати, що хтось та є
На планеті,
Вдячний тобі.

ЗАПАХ НЕБА

Вас не цікавило, чим пахнуть хмари?
Можливо — білизною,
Моживо — сльозами,
Можливо — просто водою.
Так, ті самі, що пливуть, немов примари,
Мов сірі тварини,
Кудлатою чередою.
Вони пахнуть, напевно, кров'ю,
Сльозами — за милими, за їжею, за зродов'ям —
Пролитою на брустверів бруси,
Біленькі хмарини.
Загорнені в чорно-сірі бурнуси.
Вони пахнуть водою з калюж на шляхах планети.
Молоком, розитим із теплих старих бідонів,
Ладненські хмари,
Газувате калюжне нетто,
Загони, що пливуть у небі синьо-бездоннім.
Вони пропахли забутим в блідечках чаєм,
Твоїм хорошим обличчям, моя люба.

Пахнуть вони рослиною — молочаєм,
Міськими димами
І зеленим волоссям дуба.

Війна одгула.
І не світять пожежі в небо,
І дзвони на сполох не кличуть голосом мідним.
Хмари спокійні.
Я вірю — це так і треба.
Щоб запах спокою був найбільш необхідним.
Я хочу, щоб людство забуло про воєн мари.
Щоб люди не думали
Страшними, злими словами...
Хмари — пахнуть,
Життям нашим пахнуть хмари —
Маленькі сірі дзеркала,
Що пливуть над головами.

• * •

Героїв не було —
Були порядні люди,
Що не ділили все
На “ваше” та “моє”,
Що працювали вік,
А не кричали всюди
Про те, що іх життя
Взірцем для світу є.
Працюючи над плян,
Не думали про гроши.
Не криючись в бою,
Вмирали на війні.
Героїв не було —
То люди є хороші,
Що іншим простягли
Діла свої ясні.

ХЛІБ

Ясноокі хлопчіська,
Вам легко усе далося!
Вам на ціому світі
Здається усе ясним.
Білі руки у вас,
І красиве м'яке волосся,
І дитячі-дитячі
Волохаті, плюшеві сни.
Ви засвоїли зразу,
Що масло — це так і треба,
Те, що м'якуші хліба
Віддавати слід голубам.
Ви ніколи не бачили
В білих шрапнелях неба,
І земля не ховала вас,
Від осколків ряба...
Дай вам, Боже, здоров'я!
Нехай вам завжди здається,
Що в безхмарному світі
Живете й працюєте ви.
Вам не треба знати,

Як тонесенький пульс б'ється
У дитячій долоні,
Шо затиснула хліб черствий.

ЖІНКА З ФЕОДОСІЇ

Розстріляли трьох.
Ні за що.
Як заложників.
За горою.
Ще вони не голили щок —
Юнаками були всі троє.
Їх поклали на змоклий порох,
На розм'яклу слизоту глини,
І луна у далеких горах
Ще гуляла із півхвилини.
Потім мати до них прийшла,
По доріжці пробігла глухо
І до старшого — до орла —
Щось казала, а той не слухав.
До середнього — той мовчить.
До молодшого — теж не чус.
Тільки танк на шляху гарчить.
Тільки небо грозу віщує,
Тільки шляхом бреде війна...
Сорок другий.
В Криму фашисти.
Мати плаче. Кричить вона:
“Не для смерті, синочку, ріс ти...”
Впали мертвими м'язи рук,
І немає сили стояти.
Що їй з того — кількох падлюк
Десь повісять
У сорок п'ятім.
Жінка дивиться вбивцям вслід.
Поруч — діти,
Й мертві — красиві.
Війни котяться по землі.
Плачуть матері.
Сиві-сиві...

ДІВЧИНА З ПОЇЗДА

Вона вже звикла — так вона і буде,
“Вона глуха, — батьки її сказали, —
Вона маленька — десять лиш років.
Її не відпускати на вокзали —
Вона не чує голосу гудків,
Вона не чує радіо та дзвонів,
Її страшно зазирнути у лицє...”
Дівча, розвівши бантики червоні,
Сміялося у відповідь на це.
Вона вже звикла — так вона і буде,
Вона живе у людства на виду.
І, як і перше, ставитимуть люди
Стілець в кіно її в першому ряду —
Щоб трошки чула...
Люди дуже чемні —
Відомо їй, хоча не чує слів.

Відомо ще — живуть для неї вчені,
Хороші вчені з цілої землі.
А чом інакше б?
Час минає. Люди
Навчаться і повернуть їй пісні.
Дівчатко знає — всюди добре буде,
І щедро посміхається мені.
Вона не чує, як її жаліють,

Вона живе, не знаючи біди.
Вона сміється:
В просторі біліють
Безшумними димами поїзди.
І я її везу, мов сонце, світлу,
Повз шахти, полігони, кораблі...
Під рев тривог у світі — рада світу
І руки простягає до землі.

Іван БАКАЛО

Національна політика КПРС в народній освіті України

Нова програма КПРС, прийнята на 22 з'їзді у справі національної політики має таку тезу: «Всі питання національних взаємовідносин, що постають у процесі комуністичного будівництва, партія вирішує з позицій пролетарського інтернаціоналізму, на основі незалежного (неукоснительного) проведення ленінської національної політики».¹⁾ Щоб зрозуміти сутність тієї ленінської національної політики, звернемось до того, як на це питання дивився сам Ленін до захоплення влади більшовиками в Росії та й пізніше. У «Сборнику» — спеціальному випускові женевського «Соціал-Демократа», центральному органі РСДРП, що його редактував Ленін, у статті з національного питання сказано: «...право на самовизначення націй є виключне право на незалежність в політичному розумінні, на вільне політичне відокремлення від нації, яка пригнічувала». Такі вимоги, як відмічено у статті, можуть бути висунуті політичною демократією, але вони не повинні переслідувати мети дроблення,творення малих держав. «Метою соціалізму є не лише знищення роздрібленості людства на дрібні держави і якої-будь відрубленості націй, не лише зближення, але і злиття їх».²⁾

А все ж у здійсненні цієї доктрини, Ленін, після захоплення влади, був дуже обережний. На 8 з'їзді РКП(б), який проходив за його керівництвом, було прийнято рішення, що «...центральні комітети українських, литовських і латинських комуністів користуються правами обласних комітетів картії і повністю підпорядковуються ЦК РКП, допускаючи при цьому, правда, як тимчасовий захід, існування самостійних радянських республік — України, Білорусії, Литви, Латвії».³⁾

Цілком природно, що така підпорядкованість партійних органів названих радянських республік і членів партії, які стоять на чолі органів влади, виключала їх незалежність. Таке правове становище за порадою Леніна було прийнято і для союзних республік при творенні СРСР.

У грудні 1922 року Ленін не радив товаришам по ЦК РКП(б) творити єдині наркомати для СРСР, крім військового та дипломатичного. Він казав: «Треба мати на увазі, що дроблення нарко-

матів і неузгодженість між їх роботою у відношенні до Москви та інших центрів можуть бути паралізовані в достатній мірі партійним авторитетом, якщо його застосовуватимуть із скільки-небудь достатньою обачністю і безсторонністю».⁴⁾

Ці факти дають підставу стверджувати, що Ленін вів подвійну політичну гру щодо розв'язки національного питання. Він вважав за конечне вести пропаганду за звільнення пригнічених націй Росії доти, доки їх пригнічував режим противний його політичним переконанням. Але з захопленням влади, ним було створено такі політичні умови, які всі зусилля поневолених націй до свого відокремлення, зводились би до зовнішньої форми, до позірності. У статті «К пересмотру партійної программи» — жовтень 1917 року — Ленін писав: «...Ми хочемо революційно-пролетарської єдності, єднання, а не роз'єднання».⁵⁾ Одея така сутність ленінської національної політики, яку з усією настриливістю, а, може, ще й з більшою досконалістю здійснює тепер ЦК КПРС.

Хрущов, як і Ленін, у практичному здійсненні національної політики виявляв «архітекту». Ще до прийняття нової партійної програми ЦК КПРС та Рада міністрів СРСР у своїх тезах щодо реорганізації народної освіти звернули увагу на те, що в школах національних республік вивчають три мови — рідну, російську та другу чужоземну, що це перевантажує учнів, а тому вони запропонували так званому «всенародному обсуждению», яке, до речі сказати, провадилось за керівництвом партійних функціонерів, прийняти рішення про те, щоб у школах учні вивчали одну з двох мов — рідну або російську. При цьому зроблено пригадку, що вивчення російської мови має поважне значення, бо ж вона є середником міжнаціональних стосунків.

Тези, як відомо, Верховною Радою СРСР прийнято і вони стали законом. В інших національних республіках, а в тім і в Україні, за вимогок союзного закону прийнято такі ж постанови. Верховна Рада Української РСР доручила Раді міністрів опрацювати міроприємства, «...які забезпечували б всі умови для вивчення і поліпшення якості викладання у школах з українською мовою або

якою другою вивчення російської мови, яка є могутнім засобом міжнаціонального спілкування, зміцнення дружби народів СРСР і прилучення їх до скарбів російської і світової культури...».⁶⁾ Цей закон посилив викладання у школах російської мови та російської літератури коштом вивчення своєї мови та своєї літератури. Фактично закон цей посилив русифікаційну акцію в Україні.

До нової програми партії з національного питання вписано, що партія буде сприяти розвиткові соціалістичних культур народів СРСР, «...дальніму взаємозбагаченню і зближенню, скріпленню їх інтернаціональної основи і тим самим формуванню єдиної загальнолюдської культури комуністичного суспільства... забезпечувати і в дальному вільному розвиток мов кожного народу СРСР... не дозволяти жадних привілей, обмежень чи примусу у вживанні тієї чи іншої мови».⁷⁾ Підрядянська дійсність показує, що зафіксована думка в цій тезі програми про те, що не буде допущено жадних «привілей, обмежень щодо вживання тієї чи іншої мови» — це звичайна словесна еквілібрістика у здійсненні національної політики. Відомо ж бо, в СРСР ніхто й нікому не забороняє говорити будь-якою мовою, крім війська, але практичне значення російської і національних мов різні. Суттєве значення має завдання про зближення і зміцнення національних спільнот на інтернаціональній основі та формування єдиної загальнолюдської культури комуністичного суспільства. І ось тут уся увага зосереджена на вивченні в неросійських школах російської мови й літератури, на творенні ядиної «советської», себто російської культури, на вихованні нової «советської» людини. На 22 з'їзді партії з цього приводу Хрушцов сказав: «...В СРСР склалась нова історична спільність (общность) людей різних національностей, які мають спільні характеристичні риси — радянський народ. Вони мають спільну соціалістичну батьківщину — СРСР, спільну економічну базу — соціалістичне господарство, спільну соціально-класову структуру, спільне світоглядні — марксизм-ленінізм, спільну мету — побудову комунізма, багато спільних рис духової подоби у психології». Але тут же мусив признатися, що ці риси і цей стан далеко не всі громадяни СРСР сприймають однаково. Його вислів настільки характеристичний для означення напрямних у політиці партії, що й тут дозволимо собі процитувати. «...Зустрічаються, звичайно, такі люди, які ремствують з приводу того, що згладжуються національні різниці. Ми їм відповідаємо: комуністи не будуть консервувати та увічнювати національні різниці, відмінності. Ми будемо підтримувати об'єктивний процес більш затисненого зближення націй і народностей, який проходить в умовах комуністичного будівництва на основі добровільності і демократизму».⁸⁾ Так, не моргнувши бровою, Хрушцов заявив, що це буде здійснюватись на «основі добровільності і демократизму». Однаке, є підстави мати сумнів щодо об'єктивності процесу зближення націй в

СРСР в його природно історичному ході. Міро-приємства партії, спрямовані на здійснення завдань програми, виключають можливість застосування демократичних зasad і добровільності. Вони пов'язані якщо не з прямим примусом, то з проведенням різних кампаній через громадські організації — парткоми, профспілки та комсомольські організації чи які інші.

Приєднання національних спільнот до єдиної «советської» культури на т. з. інтернаціональній основі також стоїть у зв'язку з цими міроприємствами. Особливої уваги заслуговують міроприємства щодо переміщення осіб різних національностей в СРСР та міроприємства щодо обслуговування населення через пресу, кіно, театр, телебачення і головне — школу. Зупинимось бодай на тих міроприємствах, які пов'язані з розвитком народної освіти.

У програмі партії, що її було прийнято на 8 з'їзді РКП(б) 1919 року передбачено, що у трудових школах навчання повинно здійснюватись рідною мовою кожної національності.⁹⁾ У рішеннях же 10 та 12 з'їздів партії у справі національної політики записано, що національні привілеї ліквідовано, що всі національності рівні, а це означає, що всі мають рівні права щодо свого культурного розвитку. Більше того, на 12 з'їзді (1923 р.) прийнято рішення про те, щоб було видано закони, які переслідували б і карали «зі всією революційною строгостю всіх порушників національних прав і особливо прав національних меншин».¹⁰⁾ І справді, в національних республіках, зокрема в Україні, розвивалась мережа як середніх, так і вищих шкіл з викладанням рідною мовою, організовувались науково-дослідчі інститути, академії. Що стосується загальноосвітніх шкіл, вибір мови навчання залежав від батьків, але мова даної національної формациї вивчалась обов'язково. Ось, наприклад, в Україні 1928 року трудових шкіл з українською мовою викладання було 82,4%, а з російською — 6,7% і це при тому, що українці на той час становили 80,1% до загального числа населення в країні, а росіяни — 9,2%. Російська мова в українських школах як предмет викладалась з 3-ї класи.¹¹⁾ Та зі зміною партійного керівництва у другій половині 30-х років, у січні 1938 року першим секретарем КП(б)У став Хрушцов, змінились і напрямні у здійсненні національної політики. ЦК КП(б)У та РНК у квітні 1938 року зинесли постанову про обов'язкове вивчення російської мови у неросійських школах України. Преамбула до цієї постанови була така: «Буржуазні націоналісти і троцькістсько-бухаринські елементи, що пролізли в окремі ланки партійного, радянського апарату і органів народної освіти, намагались підірвати проведення ленінсько-сталінської національної політики на Україні і підірвати братерську єдність українського народу з російським народом і народами Союзу РСР».¹²⁾ Дано було директиву вчити російську мову з 2-ї класи і в початковій школі на російську мову відводилося 10 годин тижнево, а в 5-х — 7-х класах 15

годин, тоді як 1930-31 навчального року на цей предмет відводилось у 5—7 класах лише 7 годин на декаду (8 робочих днів). Тепер же в початковій школі на російську мову відводиться 13,5 годин та у 5—8 класах на мову і літературу — 18,5 годин тижнево. В цих же класах на українську мову і літературу — 19 год. тижнево.¹³⁾ Поза Україною, в національних республіках ще до 40-х років навчання провадилось мовами тієї людності, яка там мешкала. Так, в Узбецькій РСР 1938-39 року навчання в загальноосвітніх школах провадилося на 22 мовах, а в тім числі й українською. 1962-63 навч. року, за керівництва Хрущова, в тій же республіці діти навчались мовами корінних національностей та російською мовою, всього 7-ма мовами. Тепер, у школах з російською мовою навчання навчались діти не лише поселенців росіян, але й українські, білоруські, татарські, латиські, естонські і багато інших. У школах з російською мовою навчалось 23,7% всіх учнів республіки, в той час як учні російської національності складають лише 11,6% усіх школярів.¹⁵⁾ Діти узбеків, особливо міські, також навчаються в російських або мішаних школах — з викладанням російською та узбецькою мовами.

Ця практика явно суперечить партійним рішенням 8, 10, 12 з'їздів щодо здійснення національної політики. Значна кількість населення неросійської національності, особливо ті національні групи, які живуть поза межами своїх державних кордонів, прилучається до російської мови, російської культури, на шкоду розвитку своєї, національної. Треба підкреслити, що це стосується не лише національностей з мало розвиненою культурою мови, але й тих народів, культура яких стоїть на досить висоті.

кому рівні — народи Прибалтики, українці, білоруси, народи Кавказу та інші. Українці, наприклад, які живуть на своїй кубанській землі, чи Середній і Нижній Надволжі, у країнах Середньої Азії, на Далекому Сході — більше 5-ти млн. — не мають шкіл з українською мовою, хоч такі в 1930—40 роках ще були.

Одночасно з цим іде процес переміщення населення з однієї республіки до іншої, особливо українців та й інших національностей, як ось білорусів до РРФСР при значній інфільтрації росіян в національні республіки, а перед усім в Україну. З числа неросійських національностей поза межами своєї республіки проживає 11,3 млрд. чоловік, а росіян у межах національних республік — 16,3 млн., з того в Україні — 7,1 млн.¹⁶⁾

Українців поза межами своєї республіки за переписом населення 1959 року в РРФСР було 3,4 млн. чоловік і, не дивлячись на те, що серед них більше як 45% вважало за свою рідну мову українську мову, вчитися рідною мовою не мають можливості.¹⁷⁾ Діти ж російської національності, де б вони не проживали, — у союзний чи автономній республіці, — забезпечені навчанням свою мовою, навіть без того, щоб вивчати мову місцевого народу як предмет. «Майже половина наших учнів (Тернівська школа ч. 2. Дніпропетровської обл.) звільнені від вивчення української мови». Відношення до мови народу національної республіки визначає і відношення учнів до її літератури. У багатьох школах України з російською мовою навчання учні ухиляються від вивчення української літератури. «Припустимо, восьмикласники дійсно з тих чи інших причин не вивчають української мови. Але хто дав їм право не одвідувати уроків з літератури» — запитує спеціальний кореспондент газети «Радянська освіта».¹⁸⁾ До прийняття нового закону про народню освіту діти національних меншин зобов'язані були вивчати мову корінної національності, а разом і його літературу.

На здійснення загального напрямку національної політики в системі народної освіти, учебні пляни загальноосвітніх шкіл будуються так, що учні шкіл з російською мовою навчання мають значні переваги для засвоєння основ наук, ніж учні з національною, хоч і рідною мовою навчання. В Україні по школах з російською мовою навчання відводиться менше годин на вивчення місцевої мови, до речі не обов'язкової, ніж по школах з українською на російську мову. Так, в Україні 1963-64 навч. року по школах з російською мовою навчання на російську мову було відведено 1380 годин, на українську — 382 год., а по школах з українською мовою навчання на рідну мову — 1172 години, а на російську — 490 год.¹⁹⁾ Ще гірше справа виглядає цього навчального року. У середній школі (9—11 кл.) на рос. літ-ру у 9 класах відведено 4 години тижнево, а на українську — 3 год.¹⁹⁾ У республіках Середньої Азії процес русифікації провадиться ще більш посилено. Так, в Узбецькій рес-

СПОЖИВАЙТЕ
НАЙ ВІДЖИВНІШІЙ
СТРАВНИШІЙ
ДЕШЕВШІЙ ХАРЧ,
ЩО МАЄ В СОБІ ВСІ ВІТАМИНИ, ЦЕ
МОЛОКО
І МОЛОЧНІ
ПЕРЕТОВОРИ
ВИСОКОВАРТНІ ПРОДУКТИ
ЄДИНОГ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОЧАРНІ
Rogers Dairy Ltd.

459 Rogers Road, Toronto, Ont.

Phone: RO. 9-7193

публіці у школах з російською мовою навчання 1960 року на російську мову у 1—8 класах було відведено 2164 години, на узбецьку — 426, а в школах з узбецькою мовою навчання на рідну мову — 1796 год., а на російську мову — 1453 години.²⁰⁾ З метою вільнішого оволодіння російською мовою, особливо в республіках з неслов'янським населенням — в Прибалтійських. Середньо-Азійських і автономних республіках — широко практикується організація шкіл з мішаною мовою навчання, що призводить до нівелювання мовних особливостей цих народів, суміші їх рідної мови з російською і зрештою, перемоги одної мови над другою. Мовою програми партії це зветься «доповненням» та «збагаченням» національних мов.

Тут до речі нагадати, що Ленін ще 1913 року писав: «...більше семи десятих населення Росії належить до споріднених слов'янських племен, які у вільній школі і вільній державі легко можуть досягти, з причини економічного обігу, можливості порозумітися без будь-яких «державних» привілей одній з мов».²¹⁾ Таке ж співвідношення у складі населення СРСР лишається й тепер, але у здісненні національної політики партійне керівництво дотримується цілковито іншого курсу. Процес прилуччення до російської мови, російської культури проходить під укриттям конечної необхідності міжнаціонального склікування народів СРСР і то скільки серед слов'ян, чи й неслов'янських народів. При цьому, звичайно, на кін висуваються проблеми економічного, стратегічного, культурного чи якого іншого порядку.

Створення Комітету у сплачах вищої освіти при Раді Народних Комісарів СРСР 1936 року, пізніше перетвореного у союзно-республіканське міністерство, дошкільно вдалило по розвитку національних культур. Вищі учбові заклади змушені були перейти на викладання російською мовою, за винятком вузів республіканського підпорядкування — педагогічних, музичних та деяких інших. Утворився стан відірваності загальноосвітніх шкіл з викладанням українською мовою і вищими школами. Для вступу до вищих шкіл учні мали добре вололіти російською мовою, але школи з українською чи якою іншою мовою викладання таких знаннів не давали. Для «узгіднення» цього розриву схвалено закон «Про зв'язок школи з життям». За цим законом батькам дітей дано право вибирати до якої школи посыпати своїх дітей: з українською чи російською мовою викладання. Навіть учням дано право вибору школи. Юридична сторона п'ятого закону виглядає цілком по-демократичному. Та приймання студентів до вищих чи середніх спеціальних учбових закладів проходить за конкурсом знань з основних предметів, при чому знання з російської мови й літератури обов'язкові майже до всіх учбових закладів. Знання ж з українською мовою та літературою чи якої іншої корінної національності не обов'язкові, за винятком незначної кількості учбових закладів.

У наслідок таких вимог українців серед студентів у своїй країні значно менше, як росіян у вузах Російської Федерації, хоч українців з вищою освітою перед революцією 1917 року було більше, як росіян серед своєї людності. Для порівняння про національний склад студентів вузів по союзних республіках приведемо дані у %% за 1960-61 навчальний рік.²²⁾

	даної нації	рос.	інших
РРФСР	82,9	82,9	17,1
Українська	62,4	30,0	7,6
Білоруська	67,5	22,1	10,4
Узбецька	47,3	26,1	26,6
Казахська	40,6	44,0	15,4
Грузинська	77,2	9,6	13,2
Азербайджанська	70,8	14,7	14,5
Литовська	88,8	5,9	5,3
Молдавська	51,0	22,8	26,2
Латвійська	64,5	24,4	11,1
Киргизька	47,3	36,6	16,1
Таджикська	47,5	23,5	29,0
Армянська	94,4	3,2	2,4
Туркменська	55,2	29,8	15,0
Естонська	82,2	14,3	3,5

Значне число студентів росіян в більшості з союзних республік, як показують дані, визначає не лише труднощі вступу до вузів для молоді корінної національності, а й мову навчання у вузах.

Отже, молоді фахівці, поповнюючи кадри інтелігенції, у своїй практичній роботі скоріше будуть послуговуватись російською мовою, а не свою рідною, що, звичайно, буде сприяти русифікації місцевого населення. Це становище посилюється ще й тим, що з закінченням фахових учбових закладів молодих фахівців спрямовують на роботу часто поза межі своєї республіки. І ці обставини також перешкоджають молоді готувати себе для служіння своєму народові, працювати на добро і розвиток своєї культури.

'Вимога знання російської мови при вступі до вузів чи технікумів та праця після закінчення цих шкіл поза межами своєї країни є певним економічним пресом щодо вибору мови викладання у загальноосвітній школі. Багато батьків не російської національності спрямовують своїх дітей до російських або мішаних школ. Про такий стан в Україні свідчать ось такі дані. 1955-56 року шкіл з російською мовою було 4008, а 1961-62 навчального року — 6292, збільшилось, як бачимо, на 57%. Скільки навчалось дітей у цих школах 1961-62 року, даних ми не маємо, але ще 1955-56 року їх було 26% до загальної кількості учнів і це тоді, коли росіян в Україні було 16,9% до загальної кількості людності.²³⁾ Треба думати, що число учнів у російських школах у зв'язку з виконанням завдань нової програми партії за останні роки ще збільшилось. Вивчення рідної мови (не російської) в той чи той спосіб відсовується на другий план. Міністер освіти РРФСР Афанасенко писав: «...з прийняттям закону про школу відповідно до ба-

жань батьків у національних школах автономних республік і областей розпочався активний процес переходу на російську мову навчання при збереженні рідної мови, як предмету вивчення».²⁴⁾ Як відомо, такі сигнали є вказівками до наслідування, це свідчить про певний тиск по партійній лінії у здійсненні національної політики про т. з. зближення напій.

Не можна проминути й такого факту. Підручники та навчальні посібники випускаються такими незначними тиражами, що аж ніяк не задоволяють найменших вимог шкільництва. У «Радянській Освіті» за травень 1963 р. пишуть: «...для педагогічних училищ немає в достатній кількості підручників з методики мови, навчання дітей рахункам, анатомії та фізіології дітей, педагогіпі, музичному вихованню тощо. Видавництво «Радянська школа» 1961 року випустило посібник «На допомогу вчителеві початкових класів тиражем 2 тис. примірників, а школ з українською мовою навчання понад 30 тисяч. Чи ж може така кількість тиражу забезпечити школи, вчителів, студентів педагогічних факультетів, бібліотеки тощо? Цей посібник дістав позитивну оцінку рецензентів і вчителів практиків, але, як пишуть в тій же «Радянській Освіті», промінчело два роки, а книжка не була перевидача».²⁵⁾ Тут до речі нагалати, що й університети України випускають посібники тиражем 4-5 тисяч примірників, хоч студентів у наших «вузах» 1962-63 року навчалось 517.6 тис. та у сім'єдніх спеціальних школах — 501.8 тис. учнів, разом почап мільйон.²⁶⁾

Треба думати, що не явище не випадкове і не специфічне лише для видавництв України. Це, як вказують вище перелічені факти, є прояв певного політичного курсу партії, спрямованого на те, щоб учні неросійської національності, прилучаючись до науки, наукових знань, чи й просто грамотності, послуговувались не рідною мовою та досягненнями своєї культури, а російською мовою і російською культурою.

Обмеженість у виданнях навчальної, наукової чи й художньої літератури, змушує багатьох батьків та й самих учнів вибирати школи з посійською мовою викладання. Так, із загального числа учнів неросійських шкіл РРФСР 1962-63 року російською мовою навчалось на бажання батьків у 1—4 кл. — 27%, 5—8 кл. — 53%, а у 9—11 кл. — 66%.²⁷⁾ Підрядянська українська статистика подібних даних не подає, але треба думати, що приведені показники не виняткові.

Можливості академічної підготовки учнів загальноосвітніх шкіл з національною мовою викладання і російською також не рівні. III етап період «всесвітнього обговоріння» тез ЦК КПРС та Ради Міністрів СРСР по народній освіті 1958 року секретар ЦК КП Азербайджана Байрамов відмітив, що в школах Азербайджана на відміну від шкіл РРФСР вивчають крім рідної та чужоземної ще й російську рову, що на вивчення російської

мови приділяється час, який дорівнює цілому рокові навчання. Він писав: «Щоб упоратись з програмою вивчення основ наук ми мусимо перевантажувати учнів і то щоб вичати такі дисципліни як рідну мову й літературу, фізику, хемію, біологію, чужу мову і деякі інші, на що у нас відводиться менше годин, як у російській школі. А в кінецьому підсумкові учні азербайджанських шкіл з названих дисциплін дістають меншу підготовку...».²⁸⁾ Пропозиція Байромова зводилася до того, щоб в школах з російською мовою викладання мова корінної національності була обов'язкова, а крім того, щоб в Азербайджані та й інших національних республіках було прийнято дев'ятирічний строк навчання при восьмирічному у РРФСР. Ця пропозиція, як відомо, не знайшла відгуку у рішеннях Верховної Ради СРСР, яка затверджувала закон про народну освіту.

Реорганізована загальноосвітня школа 1958 року на пропозицію Хрущова не виправдала себе. Вона не дас учням належних академічних знань і не прищеплює практичних навичок роботи, потрібних для розвитку господарства країни. Потрібні нові заходи щодо поліпшення шкілької системи. Через ці непереборні труднощі у жовтні 1963 року на сторінках «Ізвестій» відкрито було дискусію щодо поліпшення стану шкільництва. І ось на цей раз міністер освіти Литви порушив теж питання, яке свого часу висовував Байрамов. На жаль, в постачочі ЦК КПРС та Ради Міністрів СРСР з серпня 1964 року це питання і на цей раз не було полагоджено. Строк навчання по всіх школах СРСР залишено однаковий. Отже, непівність умов учнів щодо опанування основ наук у РРФСР і національних республіках, а в тім і в Україні, не зліквидована. Політика партії з національного питання не лише обмежує права національностей, а й затимує їх розвиток взагалі.

Для молоді неросійської національності з причини значно більшої перевантаженості у навчальному процесі тяжче даетсяся освоєння основ наук, як російській, а тому тяжче одержати вищу чи середню фахову освіту. Цей стан до певної міри стверджується ось такими даними: студентів росіян на 1000 душ населення СРСР російської національності — 13.0, ступентів українців — 9.2, ступентів білорусів на 1000 душ білорусів СРСР — 8.1.²⁹⁾ Треба думати, що тут важливе значення мають не стільки умови економічного порядку, скільки передешкоди до вступу в вузи через недостатні знання російської мови, особливо для вступників із шкіл з неросійською мовою навчання. І ось тут, як у люстрі, відбивається теперішній стан шкільної політики, про яку писала «Пролетарська Правда» ще в грудні 1913 року: «...Марксисти знають, що школа дає можливість систематично організовано впливати на свідомість, на почуття підростаючого покоління, і той, у чиїх руках керівництво школою, буде звичайно, впливати у бажаному для цього напрямку...».³⁰⁾ І дійсно, більша

відсталість в освіті серед неросіян, як то показують дані, у значній мірі залежить від того, у чих руках перебуває керівництво народньої освіти.

Школа, преса та інші засоби впливу в цілому СРСР є спільною соціалістичною батьківщиною для кожного громадянина, для всіх націй і народів Радянського Союзу. «До якої б національності не належали радянські люди, у них одна батьківщина, одна держава — СРСР. Тому існує для всіх націй радянський патріотизм», — пишуть у «Комуністі» за 1963 рік. Для досягнення цієї мети застосовуються різні засоби і форми впливу. До найефективніших, треба думати, належить: переміщення і змішування робочих кадрів і фахівців на будовах, підприємствах, у сільському господарстві переконують підрядянську людність у тому, що і, звичайно, виховання у школах. В Україні чи якій іншій країні СРСР на великих підприємствах, будовах працюють робітники, інженери 20, 30, а то й і більшого числа різних національностей. Така національна збіранина викликається не лише конечністю господарських потреб, а й здійсненням певної політичної концепції щодо національного питання, бояж мовою попозуміння для такої різнонаціональної збіранини буде російська.

Щодо застосування російської мови як засобу сплікування Ленін писав: «...Усі, кому за умов життя і плаці потрібні знання російської мови, вивчають її добровільно, примус же може вести лише до недовір'я та національної ворожнечі». ⁸¹⁾ І партія створює показовість такої «добровільнності». Відомо, що характеристичною рисою ленінської національної політики була подвійність. Таку ж подвійність політики в цьому питанні ведуть і його послідовники. У програмі партії проглядається вільний розвиток мов народів СРСР, їх рівність і взаємозагараження без яких-будь привілеїв, обмежень або примусу, а фактично, як це уже відмічено, створюються передумови для розвитку лише російської мови і російської культури. Це дозволило Хрущову сказати, що постійська мова стала другою рідною мовою народів СРСР.⁸²⁾

З прийняттям нової програми партії серед деякої частини керівників партійних робітників помітні тенденції до поискорення процесу зближення націй і їх злиття. У школах автономних республік РРФ-СР була спроба переводу національних шкіл на російську мову навчання порядком адміністрування зверху. Подібні тенденції можна спостерігати і в союзних республіках. Однако далеко не всі, навіть керівні партійні робітники національних республік поділяють такі заходи. Застосування адміністративних засобів щодо переводу національних шкіл на російську мову навчання і виховання нової «советської» людини на інтернаціональній основі взагалі — викликають реакцію захисту національних культур і мови. Радянська преса пише, правда, дуже мало, а все ж окремі нотатки красномоно говорять про це. Наведемо кілька прикладів. На сторінках журналу «Вопросы философии» за 1963 рік Талеві ДНІ, ТРАВЕНЬ, 1966

восіян пише: «...не можна не погодитись з тими, хто, відмічаючи швидкий зрост багатонаціональності ряду республік і створення більш-менш компактно проживаючих національних мас в них, пропонують творити на цій основі окремі автономії...»⁸³⁾ Теза ясно говорить про те, що в партійних колах дебатувалось питання не лише про мову навчання в національних школах, але й протворення нових автономій. Трапляються й такі замітки: «...Мені здається, — пише чабан з колгоспу на Харківщині, — що настав час поговорити про відношення до рідної мови багатьох українців, з усією рішучістю засудити їх байдужість до рідного слова...»⁸⁴⁾

Треба також відмітити, що 1963 року проведено дві конференції у справі культури мови та національних взаємин. У Києві на республіканській конференції обмірковувалось питання про культуру української мови, а у Фрунзе (Киргизія) — на союзній координаційній нараді обговорювалось питання про «Розвиток національних стосунків в умовах переходу від соціалізму до комунізму». Участь у нарадах брали наукові і партійні кола. На жаль, матеріали конференції радянською пресою коментувались дуже скоро, що позбавляє можливості в повному обсязі зробити спілстачлення прийнятих рішень з курсом партії щодо здійснення національної політики у зв'язку з рішенням завдань народньої освіти.

Київська конференція, як передає закордонна українська радянська преса (Польща) поийняла ряд постанов, які стосуються ширшого впровадження навчання українською мовою в школах та дошкільних закладах, розвитку видань українською мовою, а також звернено увагу на те, щоб у місцях компактного поселення українців у республіках Радянського Союзу були організовані школи з викладанням українською мовою. Теорію двох рідних мов — пільної і російської — було визнано цілковито не обважтованою.⁸⁵⁾

Конференція у Фрунзе носила характер дослідження і обґрунтuvання можливих напрямків у пішенні питання національних взаємин «у період будівництва комунізму». На підваріаді було висловлено різні точки погляду. Деякі учасники напали дотримувались тої думки, що «...національні взаємини не зникнуть після перемоги комунізму. З переходом до комунізму соціалістичні нації перетворяться на комуністичні...»⁸⁶⁾ Таке твердження, як бачимо, не відповідає вимогам нової програми партії. Однак, говорити про практичні наслідки висловлених міркувань на конференції покищо рано, а тим паче в умовах зміни центрального партійного керівництва, яке ще не проявило себе. За піктатури Хрущова, на конференції у Таліні (Естонія), яка відбулася у лютому 1964 року з питань соціалістичного інтернаціоналізму, академік М. Каммарі, перефразовуючи слова Хрущова, сказав: «...у нас виникає не єдина радянська нація, а нова інтернаціональна спільнота трудящих різних націй... Но-

ва інтернаціональна спільнота в особі єдиного радянського народу має і певну спільність мови, по скільки всі нації Радянського Союзу користуються російською мовою як загальною мовою міжнаціонального спілкування.³⁷⁾

Твердження академіка М. Каммарі про те, що в СРСР не твориться єдиної нації, а лише нова історична спільнота в особі єдиного радянського народу із спільною мовою, вказує на те, що конкретно висловлені завдання партії з національного питання у програмі не піддаються ревізії, а лише беруться у більш слизьку форму. Чи буде здійснюватися ця партійна лінія і за нового кремлівського керівництва, сказати ще важко.

До речі нагадати, що той же академік М. Каммарі висловив думку, що в національних республіках корисно практикувати мішані школи з викладанням російською мовою і мовою корінної національності. Таких мішаних шкіл в Україні 1961–62 року було небагато — 602, в інших національних республіках особливо не з слов'янським населенням, їх значно більше.

До цих заходів треба віднести й створену в останні роки комісію для спрощення російського правопису. Пропозиції, що їх подають у пресі, у багатьох випадках спрямовані на те, щоб письмо наполовину слов'янського пnia — росіян, українців, білорусів — максимально наблизити. Тож до лексичної загрози долучається ще й мовно-правописна. Припіл робиться на те, треба думати, щоб 75% населення СРСР мало спільний здобуток доби «творення комуністичного суспільства» — одну мову.

Не можна відікдати того, що знання російської мови за існуючих економічних і культурних зв'язків ломіж народами Радянського Союзу є потребою багатьох, що з примусу опинилися під тим режимом. Але коли б прилучення до цих знань проходило добровільно, не на шкоду розвитку рідної мови і рідної культури, вони б не зустрічали спотиву, не викликали б національної настороженості і годожнечі. Розвиток поліцентризму, що спостерігається в останні роки у системі комуністичних країн, веде до посилення націонал-комуністичного руху, як першої ступені на шляху до розвалу цієї системи, і це, треба думати, знайде своє відображення і в розвиткові національної культури і в Україні.

I. Бакало

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА

- 1) "Труд", 3 листопада 1961 г.
- 2) Л. Рыбалка, Русские социалдемократы и национальный вопрос, Женева, 1917, стр. 4.
- 3) 8 с'езд РКП, март 1919 г., Протоколы, М. 1959, стр. 425.
- 4) "Комуніст України", ч. 7, 1956, ст. 23.
- 5) В. И. Ленин, Соч., т. 26, стр. 149.
- 6) Культурне будівництво в Українській РСР, К. 1961, ст. 577.
- 7) "Труд", 3 листопада 1961, разд. IV.
- 8) "Комуніст Естонії", ч. 3, 1964, стр. 27, 28.
- 9) Восьмой съезд РКП(б), март 1919 г., Протоколы, М. 1959, стр. 401.
- 10) Культурне будівництво в Українській РСР, т. 1, К. 1959, ст. 209.
- 11) С. Сірополко, Народна освіта на советській Україні, Варшава, 1934, ст. 25.
- 12) Культурне будівництво в Українській РСР, К. 1959, ст. 740.
- 13) Там же, ст. 742.
- 14) "Радянська Освіта", 19 серпня 1964.
- 15) К. Х. Ханазаров, Сближение наций и национальный язык в СССР, стр. 174—176, Ташкент, 1963.
- 16) Там же.
- 17) Ітоги Всесоюзной переписи населенія 1959 года, ЦСУ, М. 1962, стр. 209.
- 18) Народное хозяйство РСФСР в 1962 году, стат. ежегодн. М. 1963, стр. 19.
- 19) "Радянська Освіта", 7 грудня 1963.
- 20) N. De Witt, Education and Profesional Employment in the USSR, N. Y., p. 113.
- 21) В. И. Ленин, Соч., т. 19, стр. 215.
- 22) Высшее образование в СССР, статист. сборн. М. 1961, стр. 128—156.
- 23) Культурное строительство СССР, стат. сборн. М. 1956, стр. 186.
- 24) Українська Радянська Енциклопедія, т. 9, К. 1962, ст. 514.
- 25) "Народное образование", ч. 10, окт. 1963, стр. 14.
- 26) "Радянська Освіта", 2 жовтня 1963.
- 27) Народне господарство Української РСР в 1962 р., К. 1963, ст. 564.
- 28) "Вопросы истории КПСС", ч. 4, М. 1964, стр. 59.
- 29) "Правда", 11 декабря 1958.
- 30) Итоги Всесоюзной переписи населения 1959 года, свод. том, М. 1962, стр. 209-210.
- 31) "Вопросы философии", ч. 5, 1962, ст. 3—8.
- 32) "Вопросы философии", ч. 7, М. 1959, стр. 42.
- 33) Н. С. Хрущев, О программе коммунистич. партии Сов. Союза, М. 1961, стр. 90.
- 34) "Вопросы философии", ч. 6, М. 1963, стр. 9.
- 35) "Радянська Освіта", 23 січня 1963.
- 36) "Наша Культура", ч. 3, Варшава, 1963, ст. 5-6.
- 37) "Вопросы философии", ч. 2, М. 1964, стр. 158—161.
- 38) "Комуніст Естонії", ч. 3, 1964, стр. 35-36.

JOSEPH J. RAJCA FURS

921 College St. — Tel.: LE 4-5545

(at Dovercourt)

КУШНИРСЬКА РОБІТНЯ

Хутра на замовлення з різного роду шкірок

△ ПЕРЕРІБКИ,

△ НАПРАВИ,

△ ПОВНА ГАРАНТІЯ.

НОВІ ДНІ, ТРАВЕНЬ, 1965

ДІВЧИНА СТАЄ ЖІНКОЮ

(Людмила Коваленко. «Степові обрї».

Людмила Коваленко написала трилогію під загальною назвою «Наша, не своя земля». У світ вийшла покищо тільки її перша частина, якій письменниця дала назву «Степові обрї».

Назва трилогії обіцяє нам широке епічне полотно на актуальну тему. Про глибину ідеологічної сторони твору ще зарано судити, бо перша його частина розгортає перед нами лише початкові розділи життя Олени Татарової, яка, очевидно, є центральною героїнею трилогії. Ця частина закінчується нещасливим одруженням Олени.

Хоч у цій частині й фігурують представники різних соціальних і національних середовищ, проте її сюжет загалом камерний, її конфлікти не соціальні чи ідеологічні, а сутто психологічні. Це насамперед повість про дівчину, що стає жінкою.

У, здається, досі ще ніким з наших письменників не дослідженому кутку нашої землі, в місті Маріуполі, населеному строкатою космополітичною людністю (крім росіян, українців та жидів та-кож греками, болгарами, турками, німцями, караїмами та інш.), у нужденній міщанській родині підростає скромна й працьовита дівчина Лолья, навдивовижу не схожа ні на своїх батьків, ні на братів та сестру.

Родина Татаровых має якийсь випадковий, сказати б, «збірний» характер. Таких випадкових родин на світі є, мабуть, більше, ніж можна було б думати. Пані Татарова, егоїстична й примхлива жінка, старіюча красуня, байдужа до дітей і недбайлива господиня, чомусь вийшла заміж за надзвичайногом чоловіка, позбавленого всіх можливих талантів. Бувши колись заможною людиною, він розорився через свою надмірну недосвідченість та наївність у життєвих ділах. Гроші недовго затримуються у нього в руках: він негайно роздає їх, усім, хто в нього попросить, а його власна родина залишається без засобів до життя. Йому доводиться заробляти на утримання сім'ї, працюючи десь у глухому закутку на Кавказі. Родина, що живе без нього в Маріуполі, бідує.. Весь тягар домашньої роботи лежить на плечах єдиної в сім'ї робітниці — Лольї.

Лолья — дівчина не зовсім звичайна, хоч і цілком правдоподібна. Домовитість поєднується в її вдачі із крайньою особистою невибагливістю та послужливістю до інших. Є такий психологічний тип людей, особливо жінок, із занадто розвиненим, сказати б, хворобливим, почуттям обов'язку. Вони вважають себе завжди комусь чомусь винними, чимсь зобов'язаними. Є в цьому типі людей щось від Фройдіанського «прагнення до самопокарання» та страх перед злозичливими стихійними силами жит-

1964. «Тризуб». Вінніпег. Канада.)

тя. Лолья може стати чи не першим типом цього роду в нашій літературі.

Наївність і невинність Олени Татарової дивовижні. Їй зробив був шлюбну пропозицію молодий грек Ісалті з багатою сім'єю. В обох однакові лагідні вдачі. Ісалті подобається Олени, і вона дає йому свою згоду та з радісним хвилюванням готується до весілля. Але на Оленине нещастя її уподобав собі й сільський учитель Кульженко, майбутній, як видно, революціонер, загалом людина непогана, але з пристрасною, несамовитою вдачею. Коли Ісалті не було в місті, Кульженко після Великодньої Богослужби прилюдно хрестосується з Оленою, але робить це з непристойною для такої нагоди пристрастю.

Вражена до глибини душі Олена вважає себе назавжди оскверненою нечистими обіймами. Їй особливо завдає розпачу її власне почуття в ту фатальну хвилину. Тепер, думає вона, їй лишається тільки вийти заміж за Кульженка, який прилюдно заявив своє право на неї, поставив на ній свою печать. Як і треба було чекати, шлюб виявився нещасливим; він зіпсував життя і дівчині і її першому нареченному.

Я переповів один (хоч і центральний для всієї книги) з багатьох епізодів твору для того, щоб читач міг скласти собі приблизне уявлення про характер геройні. Як людський тип, вона являє собою вдячний матеріал для психологічної повісті — особливо пізніше, коли відмовляється бути жінкою своєму чоловікові, коли її охоплює розпач від того, що «вони вмирають і забирають із своєю моїх дітей» і т. д. Американський чи західноєвропейський письменник, вихований у традиціях модерної літератури, непроминув би широко використати всі наявні в характері Олени сюжетні можливості, подав би їх у яскраво драматичному чергуванні наочних психологіческих сцен.

Наша письменниця написала свій твір інакше. Її скромна книга не претендує на фройдіанський психологізм та на те, що нині розуміється під назвою «модернізм». Але письменниця й не використала всіх можливостей свого сюжету.

У її творі немає зовнішніх драматичних ефектів, але їй не підкреслено внутрішній драматизм; немає в ньому яскраво незвичайних людей (хоч і є чимало диваків), але немає й глибокої психоаналітических цікавих персонажів цієї багатої потенціями книги. Зі сторінки на сторінку переходить буденне життя людей, які нерідко нагадують нам декого і з наших знайомих. Ці люди раз-у-раз роблять дурниці, псують життя іншим і самим собі, бо не вміють надати своєму існуванню ні розумного змісту, ні краси, ні звичайної людської пристойності.

На протязі всього часу в творі стаються різні події — і сумні, і смішні, — але за ними, — і в цьому полягає своєрідна властивість цієї книги, — лежить, наче підґрунтя твору, якась причасна свідомість марності всього того, що перед нами діється. Люди, які живуть тільки тому, що мусять жити, заповнюють свої життя дріб'язковими турботами й дріб'язковими амбіціями. Вони нездібні заглядати в майбутнє, не вміють розбиратися ні в самих собі, ні в інших. Їхні дороги не ведуть нікуди, бо перед ними немає достойних цілей.

Письменниця не вигадує своїх персонажів. Вони часто вертають у нашу пам'ять знані обличчя; це, мабуть, тому, що людський типаж загалом досить обмежений у своїх основних відмінах, а Л. Коваленко знає багатьох людей зближка, приглядається до них, думала над ними.

Попри свій цілковито реалістичний характер (а може й завдяки йому), твір Л. Коваленко відзначається чистотою морального тону, моральною охайністю. Це зовсім не тому, що письменниця уникає «кризованих» проблем і сцен. Навпаки, у творі є досить того, що називається «сексом», але він трактується «по-дорослому»: без манірної цнотливості, але й без набридливого модного підкresлювання, характерного для деяких письменників, які наївно думають, що навколо сексу крутиться всеніка світобудова. Безперечно, проблеми статі важливі в людському житті, але особлива увага до них цілком виправдана лише тоді, коли дослідження їх дає змогу розширити розуміння певних характерів та пізнати життя в усіх його виявах. Не варто наслідувати деяких американських письменників, які вживають «секс» як пікантну присмаку для прісних чи нецікавих творів, а то й просто з комерційних міркувань. Про цих навіжених вульгарним сексом письменників з осудом пишуть навіть французькі літератори.

Твір Л. Коваленко написаний грамотно, вправно й дуже читабельно. Якби письменниця приділила більше уваги його сутті літературному аспектові, він міг би стати неабиякою появою в нашому літературному житті.

Кожна нова книга буде не лише кількісним, але й якісним збагаченням нашої літератури тільки тоді, коли в ній будуть нові літературні вартості, що, вливаючись у загальне річище нашого письменства, підіймуть його бодай на один щабель вище. Такими вартостями є свіжість письменницького сприйняття життя, власний кут бачення. Отже, глибина власних думок письменника, влучність його спостережень і вміння знаходити в побаченому нові аспекти й нюанси. Це мусить виявитися в індивідуальному стилі автора, в притаманній йому одному оригінальній оповідній манері, яку він знайшов для себе після наполегливих розмислів і експериментів.

Невідомо, як вибрана письменницею тема оформилась у цілій трилогії і як саме письменниці вдалося поєднати історичне з особистим: чи в ній

на передньому пляні показано історичну драму нашого народу, чи весь твір присвячено передусім історії духового розвитку Олени, чи, нарешті, вся трилогія становить переважно історію особистого, інтимного життя однієї жінки?

Покищо ми бачимо одне: перша, нібито експозиційна, частина трилогії розповідає про молоді роки Олени Татарової, а ця молодість складається з чергування епізодів переважно інтимного характеру. До них належать: життя в родині, гімназичні подруги, перше кохання, особиста драма, невдалий шлюб...

Процеси духового зростання Олени намічено лише побіжно, принаїдно, але багатьох нагод для цього їй немає. Українські симпатії зароджуються в Олени якось несподівано, без підготовки, бо до них її не приводять органічні процеси ідейного розвитку. Тим більше, що в творі так і залишається неясним, до якої власне національності належить сама Лолья Татарова.

Повість про те, як дівчина з русифікованої родини в русифікованому місті стала свідомою українкою, може бути надзвичайно цікавою, але з першої книги трилогії ми можемо тільки гадати, яким шляхом ітиме Олена в своєму майбутньому.

Як твір, у центрі якого знаходяться процеси душевного визрівання геройні, перетворення її з дівчини на жінку, «Степові обрії» належать до повістей того жанру, видатним зразком якого є відома трилогія Л. М. Толстого «Детство», «Отрочество», «Юність». У цього письменника можна було б повчитися його знаменитої техніки психологічної аналізи. У творчості Толстого ще Чернишевський відзначив дві істотні риси: «глибоке знання таємних рухів психічного життя», здібність дуже тонко схоплювати «психічний процес, його форми, його закони», уміння відтворювати «діялектику душі», яку письменник часто показує за допомогою «внутрішнього монологу». Такий монолог героя відображає не лише наслідки психічного процесу, але й самий процес та «ледве вловні явища цього внутрішнього життя, які змінюються з надзвичайною швидкістю і невичерпною різноманітністю», та подруге, «безпосередню чистоту морального писчуття».

У літературі першої половини XIX сторіччя наполегливо й у різних напрямах опрацьовувались принципи зображення внутрішнього життя людини, і кожен наступний письменник вносив у цю техніку щось нове. Так, у творах М. Гоголя внутрішній світ дійових осіб характеризується в органічному зв'язку з зображенням соціально- побутового укладу життя. Деталі, старанно вимальовані письменником, відтворюють не тільки «котчення» героїв, вони відкривають і особливості їхньої ментальності, їхні прагнення.

Толстой сприйняв традиції не лише своїх попередників у російській літературі, але й західно-європейських письменників. Він учився майстерності психологічної аналізи у Стерна й Стендalia,

бліскучих майстрів психологічного малюнка. З метою відтворити багатоформність виявів психічного «я» Толстой намагався відкрити у внутрішньому світі людини його основні елементи, ті елементи частки з яких формуються душевні порухи. Письменник досліджував не лише історичні процеси великого маштабу, але й найдрібніші зміни, що відбуваються в клітинках духового організму. Таким чином, виокреслюючи у внутрішньому житті людини його першоелементи, письменник міг майстерно показувати найскладніші психічні явища.

Про техніку толстовської психоаналізи можна писати дуже багато, але в цій рецензії мені хотілося б тільки показати авторці «Степових обріїв», як вона могла внести в свою книгу ту особливу витонченість, яка робить літературний твір справжньою й тривалою подією. Звичайно, зовсім не обов'язково наслідувати техніку психоаналізи, вироблену кимсь із класиків, але розвинути чи доповнити її було б великою заслугою письменника.

У стилі «Степових обріїв» ще занадто дається візнаки наша літературна «традиція». Творові в цілому не вистачає свіжості фарб в описах душевних станів геройні. Навіть гімназіальні роки Олени описано в манері, яка нагадує манеру дуже популярної колись письменниці Лідії Чарської, спеціальністю якої були повісті й романи з життя гімназисток та інституток.

Нахилові Л. Коваленко до традиційної в нас оповідної манери з усім її кругобігом уже готових епітетів та інших художніх засобів її твір зобов'язаний тим, що персонажі думають і висловлюються готовими формулами, переживають у крузі і в межах уже «зареєстрованих» емоцій. Щоб показати, що я маю на увазі, наведу кілька цитат із твору. Ось як Ісалті робить Льолі шлюбну пропозицію:

— *Льолю, — взяв він її за руку. — Льолю, ви думаете над тим, що ви говорите? Ви розумієте?.. Ах, ні, — хитнув він головою. — Ви нічого не розумієте. Ви нічого не знаєте. Ви така чиста... Я не знаю, як ви могли вирости отака чиста, і невинна, і добра... О, Льолю, чи ви хоч трохи любите мене? Я так хотів би забрати вас звідси... охоронити, захистити, відігнати тих, що так немилосердно валить усе на ваші плечі. Льолю, але скажіть, скажіть, чи ви любите мене... бодай трошки, бодай щоб вірити мені й піти зо мною на всю довгу життєву дорогу.*

Мені не віриться, щоб молодий чоловік освідчувався в коханні такими «театральними» надуманими фразами та ще й з такими, ніби заздалегідь розставленими павзами. А ось як Льоля реагує на це освідчення:

«*Льоля мовчала. Було невимовно соромно сказати йому, що вона любить його, було навіть страшно сказати це слово, бо тільки зараз, тільки від цього гарячого щастя в серці, зрозуміла вона, що то є любов, і як вона справді любить його, Ісалті. чужу людину. Але вона відчуяла, як благально*

він дивиться на неї, що він чекає, що він боїться... і, зібраюши всю свою силу, вона глянула йому просто в очі і потакуючи хитнула головою».

У цьому відступі все, що в ньому мусить бути. І сором сказати, що вона любить, і гаряче щастя в серці, і збирання своїх сил, щоб відповісти. Це все те, що кожна дівчина повинна відчувати в подібному випадку. Кожна, так, але в цьому відступі немає індивідуальної Льолі, бо вона відчуває лише те, що на її місці, на загальну думку, повинна відчувати типова дівчина. А ось як Ісалті реагує на її відповідь:

«Ісалті раптом видихнув повітря, так, ніби перед тим боявся дихнути, засміяється й нахилився до неї, простягаючи руки, як для обіймів».

У творі його персонажі занадто багато говорять так, як кожен з них «повинен» говорити в даних бставинах, і роблять ті жести, які вони повинні робити: проводять рукою по очах, хрестнуть від хвилювання, простягають руки, невдоволено відмahuються, здивовано кліпають очима, зриваються з місця і так далі. Визволитися з полону стереотипів надзвичайно трудно, але конче треба. Головно, що Л. Коваленко може це зробити, якщо скоче.

Щодо композиції твору, то письменниця користується в ньому оповідю «співчутливого автора» та прямолінійною схемою розгортання сюжету. Назва «Степові обрії», на мою думку, не відповідає змістові (першої частини, бо степ у ній взагалі «не грає», а українське село з'являється лише наприкінці).

Місцевість, що становить сцену твору, Маріупольщина, як і взагалі все українське Приозів'я, належить до найекзотичніших кутків нашої батьківщини. У приозівських степах у хаотичному безпорядку сусідують між собою українські, російські, німецькі, болгарські, грецькі села. Ще донедавна всі вони жили за своїми національними звичаями, кожне з них становило собою окремий світ. По містах ще перед останньою війною грецькі, турецькі, болгарські, італійські, німецькі прізвища зустрічалися, мабуть, не рідше від українських і російських. Українські міщани сильно зросійщені, зате в мові росіян та інших приходнів з'явилися численні фонетичні, лексичні й морфологічні українізми. Своєрідним сегментом населення тут є рибалки з їхнім особливим укладом життя.

Письменниця старалася передати в своєму творі особливий кольорит цих місць, але це трудно зробити з пам'яті, втративши безпосередній контакт з тамтешньою обстановою, і тому не доводиться винити її, якщо описи «сцен» в творі дещо поверхові й побіжні, не дають нам змоги, наприклад, за грецькими прізвищами добре розгледіти її фізіономії їхніх носіїв. Усе таки письменниця поділилася з нами рядом своїх спостережень, дала певне уявлення про Приозів'я тим, хто його ніколи не бачив, і цим, бодай на перший раз, дещо зробила для заповнення прогалини в нашій літературі.

рі, яка, з цілком зрозумілих причин, досі майже не цікавилася іншонаціональними меншинами на своїй землі.

Я вже відзначив, що «Степові обрї» написані доброю мовою і недоглядів у ній так мало, що я дозволю собі навести їх повністю: «для приємності вашої жінки» (тобто, щоб зробити приємність жінці), «мундур» (зовсім недоречний «галичанізм» у повісті про східну Україну), «анахтема» (неможливе слово в устах добре освіченої жінки), «заміж» як іменник (замість «шлюб»), «необ'ємні розміри» (замість «неосяжні»), «військовий час», а треба «воєнний час», бо прикметником «військовий» ха-

рактеризується те, що належить до війська, а прикметник «воєнний» характеризує те, що стосується до війни. Це, мабуть, і все, що можна закинути мові «Степових обрїв».

У цій рецензії я дозволив собі дати авторці кілька порад; це право й обов'язок кожного, хто береться за критичне перо. На закінчення, я хочу повторити те, що вже сказав раніше: «Степові обрї» — книга, написана вправною рукою, й читається вона з інтересом. Читач чекатиме наступних частин трилогії, у яких буде розказано про дальшу долю Олени Татарової, що вже встигла завоювати собі його симпатію.

Ол. НЕПРИЦЬКИЙ-ГРАНОВСЬКИЙ

З НОВИХ ПОЕЗІЙ

ВЕСНОЮ

Дивлюсь, як чортoriaми вода
Жене і піною кружляє...
Життя весни по стоплених льодах
Вирами струмень оживляє.

А в світлих ізмарагдах береги
Жартують промінем прозорим,
Що гріє нерозтоплені сніги
Своїм ласкавим, теплим зором...

Нова снується казка битія —
Надій прояснюється обрій,
А там знайдеться й заповідь моя, —
Бо світ таки напричуд добрий...

ДВІ СТИХІЇ

Знову в лютий змаг пішли стихії —
Сонця промінь йде до бою!
Сині вікна в небі й хмарні вії
На змагання йдуть юрбою...

Боротьба сезону йде за межі, —
Й небо сльози ллє у поті,
Установлюючи літні вежі
В життедайній позолоті.

Чути громи... Як же нам з тобою?
Говоритимем про тому,
Любуватись давньою журбою
На шляху для нас крутому?!

П'ЯНКІ ІДЕЇ

Як кров, коштовним самоцвітом
Іскриться в келихах життя вино.
П'янких ідей духм'яним літом
В прозорих краплях держить зміст воно.

Шукають в нім надхненний чар життя, —
Немов би слави без змагання.
П'янкі ідеї — засоби мистця,
Як ще сполучені з коханням.

Вібрує в кожнім серці дух вина,
Ба, — навіть як замовкли струни!
Нераз в житті не їхня в тім вина, —
Як зблідли таємничі руни.

А зміст невидимий в міцнім вині
Не годен дати путь утечі, —
В іскристім плині вартісні мені
П'янкі ідеї лиш, хуртечі...

За творчий зміст ідей налийте знов
Снаги життя по самі вінця.
Світ сонця дайте, сили для обнов —
На шлях весни в зелених гільцях...

ШЕЛЕСТ ШОВКУ

Вечір задумано, тихо надходить.
Згадую менті з життя незабутні.
Більшість спокійно їх в вічність відходить, —
Тльки не шелест шовкової сукні.

Чую й донині той шелест по сходах
Мармуру білого, як орлекрило
Помахом крил ти ступала, як подих.
Там порожнеча минуле покрила...

Все запорошене, я наче забуте, —
Тільки той шелест співає шовковий.
Зранене серце так прагне почуті
Сукні той шелест... Не мовкне ніколи...

ЛУНА

Там, де були веселі, світлі дні, —
Звідтіль лиш чути плач і стогін.
Забулися традиції, пісні,
І замовкли мелодійні дзвони...

Але чомусь туди стремить душа
У спогадах, в якісь омані.
І як спинити думку, серця шлях?
А час повив усе в тумані...

Чим глибше я дошукуюсь до дна,
Напружуючи пильні очі, —
Стає яснішою мета одна: —
За волю битись проти ночі!

НЕЗАБУТНІ БАЖАННЯ

Незабутні бажання захмарились в мріях,
А мрії життя буйний вітер розвіяв.
Найкращі перлини — лиши росяні блиски,
Й надії в оздобах ніколи не близькі.
Мов звук, сподівання десь тануть в повітрі,
Лишаючи гніт, наче камінь вагітний.
Тоді мое серце в самотній яскрині,
А небо прозоре, як очі ті сині,
Що сонцем ще світять в душі і донині
У радісні менти й в найтяжчій хвилині...

НАС З'ЄДНУЮТЬ

Нас з'єднують: історія, багнети і віки,
А ми роз'єднані й не хочем об'єднатись.
Тому й здавна вже звикли все робити навпаки,
Щоб нам за правду нігди духом не з'єднатись.
В неволі тягнемо чуже, накинене ярмо,
Бо ми раби без рідних прав, хоч прагнем волі.
Можливо, що в ярмі, у мріях волі й помремо,
Як давні покоління, невгласивши болі.

Та ми плекатимем до краю рідного любов,
Творитимем нові шляхи, нові ідеї,
І хоч на квітах гратиме в проміннях наша кров,—
Наш шлях до волі! До мети! Геть темрява керей!

ВЕСНА

Високо в небі кличути журавлі
Весну —
Таку хорошу і ясну!
Вітри скородять хвилі по ріллі
І все здіймається зі сну...
Вітрила хмар, як в морі, простір тчуть
Й знова
Десь чижик голосно співа
І пишний запах чорнозему чутъ —
Надія родиться нова!..
Бруньки набрякли — й свіжий сік життя
Тече...
А в серці мрія кров пече —
Коли б то знов кохання забуття
Й схилятись в спразі на плече!..
В проміннях сонця усміхи і дань
Весні
Джерельно граються рясні
В обіймах віри й щастя сподівань —
Усім... І чом же не мені?!

Петро ВОЛИНЯК

Про Коротича і навколо Коротича

Пару місяців тому на стипендію ЮНЕСКО приїхав до Канади молодий поет, а одночасно й лікар-кардіолог Віталій Коротич. Коротич належить до молодшого покоління українських підрядянських поетів, які досить добре відомі культурним людям поза Україною. У кінці минулого року в Канаді і США була ціла група українських культурних діячів, яка поводилася дуже відмінно від попередніх, бо не лише не уникала контактів з українською національною еміграцією, а шукала їх. Віталій Коротич пішов іще далі: він взагалі не ділив еміграцію на «прогресистів» і «націоналістів», а ставився до всіх однаково — шукав між обома цими антиподами української людини, намагався її піznати, зрозуміти, розглядав еміграцію як важливу частку народу.

Виходячи з цього, він пішов аж так далеко, що погодився навіть на авторські вечори для канадських українців. Звичайно, це викликало захоплення частини національної еміграції, а одночасно страх в іншій частині, що, мовляв, симпатії еміграції до Віталія Коротича можуть перетворитись у симпатії до окупаційного російського режиму в Україні...

Ми ж, згідно з «новоднівською традицією», будемо намагатись подати нашим читачам повну правду, викласти їм факти і дати змогу їм самим

вирішувати питання, що в цьому добре, а що не-добре, що корисне, а що некорисне. Питання не таке просте, як це декому здається, і його навряд чи вдасться розв'язати «згори»: мовляв, Коротич — «віслянник окупаційного режиму» чи навпаки: Коротич — «стоп'ятизідсотковий націоналіст». Треба знати, що Віталій Коротич — жива нормальна людина, яку нам треба знати, бо він же в Україні відиграє певну роль свою працею, свою творчістю. І нам треба його спокійно і без найменшого упередження вивчати, познайомитись з ним, з його творами, зрозуміти його.

ХТО Ж ВІН ТАКИЙ, ЦЕЙ КОРОТИЧ?

Віталій Олексійович Коротич, порівняно, ще дуже молода людина. Народився він 26 травня 1936 р. в Києві. Батько походить з Київщини, мати з Кубанщини. Батьки — науковці. Батько — мікробіолог, мати — фізіолог. Працюють у науково-дослідних інститутах столиці України. Обом по 56 років. Наш поет одружений. Дружина — хемік. Має 6-річного сина Андрія, якого дуже любить і часто згадує, мріючи виховати його так, щоб «він був ліпшим від мене».

В. Коротич, хоч яким малим не був у роки війни, але відчув усі її жахи і це не могло не відбитись на його характері. Якщо шукати причин просто вражуючого гуманізму в Коротича і в наших поетів молодшого покоління взагалі, то, маєтися, жахи війни були чи не найбільшим чинником, який викликав його.

З 1943 по 1953 рік В. Коротич вчиться в середній школі. Це колишня Колегія Галагана на вулиці Леніна (тепер школа ім. Івана Франка). Середню школу закінчив із золотою медаллю. Це одна з найкращих шкіл Києва, у ній вчилося багато наших визначних діячів.

Закінчивши середню школу, вступає (1953 р.) на лікувальний факультет Київського медичного інституту, який закінчив 1959 року з відзнакою. З 1960 по 1962 рік відбуває ординатуру при Українському інституті клінічної медицини, друкує кілька наукових праць і з того часу й дотепер працює в цьому ж інституті як лікар-кардіолог. Медицину любить, бо вона дає йому змогу пізнання людину в нещасті й помогти їй. Він вважає, що медицина й поезія дають найкращу нагоду служити людині.

Вірші почав писати років з семи. Писав і нікому не показував — «це лише для себе». Ще хлопчиком щось видрукував у дитячій газеті, виступав радійом, але це все, звичайно, «було ніщо».

Захоплювався спортом. Виступав в офіційних змаганнях з боротьби, легкої атлетики, волейболу, займався й альпінізмом. І тепер знову (потай від себе самого, бо «не личить же справжньому мужчині!») писав вірші і складав їх у скриньку. Друкуватися почав з 1954 р., але, як він каже сам, «вперше серйозно я надрукувався в 1956 р.» Потім знову довга перерва, шуфляди тим часом тріщать від віршів, які наш поет показує лиш небагатьом людям. І раптом диво, справжнє-справжнє сінське диво (чи не найбільше в Україні): видавництво «Радянський Письменник» запропонувало йому видати збірку віршів! З того й почалось: 1961 рік — перша збірка «Золоті руки», 1962 рік — «Запах неба», 1963 рік — «Вулиця волошок», влітку ж цього року має вийти його четверта збірка поезій — «Течія».

В. Коротич увійшов у поезію раптово, сказати б так, навально, мавши за собою вже чималий творчий досвід, який мало кому був відомий. Друкується в журналах. Друкує також багато перекладів зі слов'янських мов, з англійської, яку також добре знає, з грузинської, грецької, з мов народів Прибалтики. Про свою перекладницьку працю Коротич розповідає таке: «Не всі мови, з яких я перекладаю, я знаю. Тоді перекладаю за підрядником, але потім узгіднюю переклад з автором. Узгіднюю не лише зміст, а навіть і звучання твору в перекладі, щоб воно не відбігало від оригіналу. Це важка праця, але вона дає добре результати».

«Відтоді, — каже сам Коротич, — як я зро-

зумів, що люди потребують моїх віршів, я вперше відчув себе поетом. Мені здається, що це єдина передумова поетового творчого існування. На цім і стою».

Коротичевими віршами цікавляться не тільки в Україні — вони перекладалися болгарською, польською, російською, чеською, французькою, білоруською, грузинською та латиською мовами.

Віталій Коротич — хлопець, як кажуть, гарний: високий, стрункий, присмінний, делікатний у взаємненні з людьми, простий у поведінці. Від 1962 р член Спілки Письменників України, член редакційної колегії журналу «Зміна». Безпартійний, але член комсомолу.

Рік тому відійшов від батьків, бо купив собі гарний апартамент на колишній Солом'янці. До цього жив разом з батьками. До речі, батьків він дуже любить. Кожного дня, вертаючись з праці, хоч на 10 хвилин заходить до батьків. Коли він про це сказав на одній зустрічі з членами молодіжної організації, то це викликало здивування в нашої молоді. Одна молода жінка сказала: «А ми того не робимо, бо в нас є телефони». Він відповів: «Телефоном зустрічі не заміниш. Я телефону принципово не ставлю, щоб мати час на працю. Батько, як я пішов у свою хату, собі телефон уже провів». До речі, Коротич щоденно ходить на працю пішки (7 кілометрів!), «щоб бути в добрій кондіції». Як я його запитав, де він бере час на таку розкіш, як ходіння, він відповів: «Я часу тоді не маю — я тоді маю змогу думати, бо часу ж у мене нема вільного, а думати колись треба ж»...

Віталій Коротич — українець з кости й крові. Українство його не політичне, а органічне. На одній приватній зустрічі йому поставленої не дуже то доречне, як на мою думку, питання: «Як оце ви в тих умовах і лишились українцем?» «Хіба ж я один? Це цілком нормально: я українець, тому ніким іншим не можу й бути. Що ж тут дивного?»

В. Коротич людина рухлива. В Канаді він не дармус і юнесківського хліба дарма не єсть: черпас з Канади не чарочкою, а цілим відром. Майже не спить і не єсть, бо «шкода часу»... Довірочно скажу: виїжджаючи з Торонто до Монреалю, признається, що скинув у Канаді понад 10 фунтів ваги... А скидати там і так не дуже то було з чого. Це викликає турботу багатьох його поклонників, а особливо поклонниць. Не раз докоряв йому за це і я. Він же завжди відповідає: «Спасибі вам, але не турбуйтесь: вернусь до Києва, відпочину й повернусь до норми...»

Оце стільки про особу цього хорошого лікаря-поета, якого частина еміграції — на щастя, дуже незначна — звіє «окупантським висланником».

ДЖЕРЕЛО СИЛИ ВІТАЛІЯ КОРОТИЧА

Віталій Коротич — винятково приемна й мила людина. Своєю людяністю, непідкупною щирістю, глибокою гуманістю, яка відчувається з кожного

його слова і навіть, здається, просвідчується з рис його обличчя, він перемагає всіх людей, з якими зустрічається. Навіть і упереджені люди при зустрічі з ним «складають» зброю і розстаються з ним друзями. Ну, що ж, бувають отакенні люди! Здавалося б, що кожен націоналіст без лапок мусів битишигтись, що в умовах окупації й терору серед нашого народу трапляються одиниці (та ще й серед молодого покоління!), про яких можна сказати, що вони справжнє сотворіння Боже. Один бандерівець, що ще кілька років тому вилісував на мене в «Гомоні України» не дуже то чесні речі, по зустрічі з Коротичем сказав мені: «Пане редакторе, нічого не скажу, а тільки стверджу, що ця людина — справжнє об'явлення Боже!»

Я ж на це нічого іншого не скажу, крім того, що дуже приємно бачити, як людина визволяється з кайданів партійної догми, від упередженості до свого близького і брата по нації, починає самостійно мислити. Це ж її справжнє друге народження! Очевидно, це не єдиний випадок — це лише одне звено із цілого ланцюга.

В. Коротич не лише приємна й щира людина — він ще й чудовий читець своїх творів. Він справді має величезний вплив на своїх слухачів, мабуть, більший, ніж на читачів, бо ці останні не завжди належно підготовлені до його творів. На авторському вечорі в Торонті, про який я вже згадував в одному з попередніх чисел, між ним і слухачами з першого слова виник такий глибокий інтимний контакт, що на нього може позаздріти будь-який поет світу. Вечір закінчився такою щирою овациєю, так тепло й приємно, що він безперечно буде найкращою згадкою і Коротичеві, і кожному, хто був на ньому в ролі слухача. Те ж саме відбулося й у Вінніпезі, де теж усі встали і влаштували поетові бурхливу овацию. Правда, у Вінніпезі не встали бандерівці й севеушники, коли в Торонті жодна людина не сиділа.

Щось подібне відбувалося й у багатьох приватних хатах, де був В. Коротич і де завжди читав свої поезії. Особливо його благородний вплив позначився на молоді. Я стало працюю з молоддю, стежу за нею. Признаюся, що ті молоді люди і юнаки, яких я інколи вважав безнадійними, себто, яких мені дуже важко було навернути на українство, бо вони вважали мої заходи «пропагандою», після одної зустрічі з Коротичем ставали українцями на все життя. Для членів одної молодечої організації мені вдалося зорганізувати аж три приватних зустрічі (крім того, що вони бачилися з ним ще й на загальних вечорах) і я мав нагоду спостерігати, як цього хорошого й винятково людяного поета з України сприймала місія. Треба було лише спостерігати, як широко і здивовано світились очі цих дівчат і хлопців на тих вечорах! Вони відчули в Коротичеві кусочек тієї здебільшого невідомої їм України, про яку щоденно чують, але зовсім її не знають. А чи ж можна любити те, чого ти не знаєш? Цікаве ѹ ще одне: чим молодші

люди, тим щиріше сприймають вони Коротича. Пояснити це можна лише тим, що молодь менше зіпсована упередженнями, вона вже виростала у вільних умовах і тому її здебільшого чужі всякі мертві догми. Вона сприймає людину так, як вона її бачить. А бачить же вона в Коротичеві щирість, відчуває теплоту всепроймаючої любові до людини й високу культуру вірша і захоплена умінням донести цього вірша до слухача.

По першому вечорі в Торонті в гурті людей українського молодіжного складу відтак званих «старих канадців», і який дуже погано володіє українською мовою, патетично вигукував: «Оце вечір! Оце так поет! Раз побудеш на такому вечорі і відразу стаєш культурним!»

На превелике диво, частина нашої преси саме в цьому й побачила найбільшу небезпеку і найбільший «злочин» Віталія Коротича. «Гомон України», наприклад, у числі від 17 квітня ц. р. пише:

«З ним зустрічаються українці і стверджують його велику здібність впливати на людей. Особливо, коли він напам'ять читає свої вірші з відповідним патосом, тоді деякі слухачі, чи радше слухачки попадають у якийсь несамовитий настрій, щось як «тіненджери» на викрики бітлерів».

Звичайно, «Гомон України» перебуває у поганому стані. Правда, жодного редактора «Гомону України» на вечорі не було, але була ж дружина одного з них, то не треба б писати неправду. Подруге, ніякого «несамовитого настрою» Коротич у своїх слухачів не викликає, а навпаки: на його вечорах витворюється благородне почуття радості, любові і навіть щастя від зустрічі з людиною, яка не спотворена «політико», а чиста й благородна. Шкода, що редактори «Гомону України» бодай би з журналістичного обов'язку не прийшли на вечір, щоб мати змогу докладно й правильно інформувати своїх читачів.

ВІДЬОМСЬКИЙ ШАБАШ НАВКОЛО КОРОТИЧА

Вірші В. Коротича, як відомо нашим читачам, не раз друковано в нашому журналі і вже з них можна б уявити й самого автора їх. Я, наприклад, дуже добре собі його уявляв з його віршів. Та все ж, як ми вперше зустрілися, я не втерпів і сказав:

— То ви такий?..

— Який?

— Отакий молодий і симпатичний?..

— Та я справді виглядаю як хлопчик, але я вже не такий і молодий — мені 29 років...

Я уявляв його добрим, щирим, гуманним, але соліднішим і, якщо можна так висловитись, і «надутішим». Помилувся в зовнішньому вигляді, але не в чомусь іншому: Коротич справді щира й хороша людина! І це мене радує. Деякі ж інші редактори полякалися. Почались здогади: «Це не

поет Коротич, а артист, який добре вивчив його вірші напам'ять!» «Він не тільки поет і лікар, а він ще й вищколений дипломат, який уміє поводитись так, щоб увійти в довір'я еміграції, а потім «розкласті» ї...»

«Гомін України» від 17 квітня ц. р. під великим заголовком «По сторінках преси» подає статейку: «Закінчив «дипломатичну школу...» Першу частину цієї статейки я зачитував вище, а тут зачитую з неї дальшу частину:

«Хто такий Коротич і яка його властива роль в Канаді ніхто не знає. Він безумовно талановитий і інтелігентний. Однак не можна забувати і легковажити, а саме, що Коротич закінчив дипломатичну школу в ССР. Хто бодай трішки орієнтується у відносинах в ССР, той знає, кого навчають в дипломатичних школах ССР, як навчають, і що студент дипломатичної школи повинен знати як поводитись, щоб з'єднувати прихильників для ССР».

Отаке, як бачите: Коротич — дипломат і все! Відки такі відомості редактори «Гомону України» взяли — невідомо. Та й нащо це знати читачам, як вони однак дурні й мають вірити на слово! Цю брехню легко перевірити з життєписних даних, поданих у першому розділі цієї статті. Щоб бути ще й дипломатом, то В. Коротич мусів би ще щонайменше 5 років учитися. Порахуйте його роки, узгідніть дати й побачите, що це неможливо. До речі, редактори «Г. України» це прекрасно знають але треба ж чимсь налякати людей, примусити їх дивитись на В. Коротича не як на людину, а як на рогатого й хвостатого дідька із сталінського болота, і не вірити їхненню його слову.

Я спеціально цікавився, хто є автором цієї «наукової гіпотези». Без найменшого сумніву стверджу, що ці відомості до редакції «Г. України» прийшли від одного з працівників Лондонського (Канада) університету. Сталося це після того, як В. Коротичеві запропоновано «таємну зустріч з одним із провідних діячів ОУНб в Канаді». Зустріч мала бути за містом в авті... Звичайно, В. Коротич від неї відмовився, заявивши, що кожен і найбільший діяч, якщо він захоче, може зустрітися з ним без «усяких таємничих фокусів» так, як з ним зустрічаються сотні інших людей.

Як Коротич побачив цю статтю, то сказав: «А якби я справді хотів бути дипломатом! Хіба це було б погано? Придалося б дуже. Я дуже в Канаді це відчув». Свята правда: безчестя в цьому таки нема.

Кожного разу, як В. Коротич читав усяке паскудство на себе в деяких наших часописах, то він обурювався й говорив: «І чого вони від мене хочуть? Я ж так іциро до всіх людей ставлюся!» Це його просто вражало. Та й справді: чим таке ставлення пояснити? Не хочу нікого персонально ображати, але нема на це іншого вияснення, як тільки таке: злодіїв важко повірити, що хтось може

бути чесним; брехунові так само неможливо повірити в те, що є на світі людина, яка говорить правду. От і обкидають брудом кожного, хто не пішов на «таємну зустріч з нашими вождями...»

На закінчення цієї статейки «Г. України», не помітивши цього, зробив В. Коротичеві найбільший комплімент. Переконайтесь, дорогі читачі в цьому самі (підкреслення моє. П. В.):

«Щодо його поезій, то вони у кожному випадкові не дають підстав, щоб їх автор ставав аж такою атракцією, щоб єднati довкола себе українські національні i релігійні групи, які за інших, нормальніх обставин себе не знають. А вже зовсім дико виглядає факт, що невідому людину, атеїста приймають в приміщеннях установ, де виховуються майбутні релігійні провідники народу, а подекуди навіть з благословення церковних достойників».

Я доброї думки про В. Коротича. Бачу, як він позитивно впливає на людей. Це правда, що він у цьому має велику силу. Але я не згоден з редакторами «Г. України», що він аж такий силач, що раптом з'єднав «довкола себе українські національні i релігійні групи, які за інших, нормальніх обставин себе не знають». Яшщо так справді є, то В. Коротич має величезні заслуги перед еміграцією. Боюсь, що на черговому Конгресі українців Канади, який відбудеться восени цього року, ЛВУ запропонує резолюцію нагородити В. Коротича званням «Почесного Емігранта» за його величезні заслуги в справі об'єднання еміграції... Оце така логіка: «вісланик» окупанта, таку добру справу нам робить!

Звертаю увагу читачів, що «Г. України» подає свої «відкриття» й «наукові гіпотези» про В. Коротича під великим заголовком «По сторінках преси», хоч навіть і не згадує ні про який часопис, який він «оглядає». Та й як згадаєш, як це все вигадки самих редакторів «Гомону України»?

Звичайно, В. Коротич, читаючи оці всі дики вигадки, обурюється, нервується: «Ну й як отаке можна писати? Чим це пояснити? Для чого це?» Якось пізно увечорі ми розмовляємо телефоном. «Чи ви читали, що в «Гомоні України» написано про вас і про мене?» — питає він. «Ні, ще не читав, але мені казали, що щось там є. Зараз прогляну...» «Не читайте того паскудства проти ночі! То дуже брудна писанина!» Я, звичайно, запевнив його, що те все на мене аж ніякого впливу не має, бо я вже за 15 літ привик до всього...

Мусимо признати, що не робить чести еміграції, яка живе у вільній країні, коли людина, приїхавши з України, яка все ж іще під окупацією ворога, у якій ще й досі є диктатура одної партії, а вкрай обурена свідомою брехнею, провокативним писанням. Погану ми прислугу робимо цим усій демократії, а нашій еміграції зокрема. І над цим варто б замислитись. Наш програш у тому, що ми не можемо навіть припустити, що сьогодні в Україні може знайтись хоч одна чесна людина! То на

що ж ми тоді розраховуємо? На атомову бомбу яка знищить весь наш народ? А більш ні на що? Тоді... «не тратьте, куме, сили...»

Наскільки це вражає нормальну людину, видно з вірша, якого Віталій Коротич написав у Торонті. Він ще не викінчений, тому я його друкую тут лише, як ілюстрацію почуттів поета. Прочитайте його і вдумайтесь, може, зробите все можливе, щоб припинити провокативні виступи проти всіх без розбору людей з України.

А Торонто гуде стривожено.
Мов літак, що згубив летовище.
А Торонто гуде здивовано.
Мов хлопчисько, що стрівся з вічністю.
Засинає Торонто
І спить, наче кінь, стоячи.
І знеможено кліпає
Будинків жовтими вікнами.
Тихо.
Місто набрякло
Вугільним своїм смереком.
Втиші сіпають вусами
Світлі настінні годинники.
Лиш останні авта —
Блудні діти Америки —
Тикаються носами
В шорсткі коліна будинків.
Шорсткі долоні людей
У знемозі розпростано.
В людей сни невиразні,
Як малюнок на кальці.
І немов космонавти у неіснуючім
просторі,
Ходять люди у снах своїх,
Розчепіривши пальці.
Розкидають руки і засинають —
розп'яттям.
А над ними в небі сузір'я.
Хрестиком вишити.
Люди пил вдихають
З доріг, скурених п'ятами.
Людям сниться запах
Решетилівських вишень.
Спомин лунко дзижичить
Наполоханим гедзом.
Спомин тихо видзвонює,
...як вода...
Між Торонтом і Києвом —
Кілометри людських трагедій.
Між Торонтом і Києвом —
Океани людських страждань...

Ці «океани людських страждань» тривожать поетову душу: він їх бачить і розуміє, признається, що і...

Я не можу заснути.
Я бажаю прийняти
До свого серця
Всіх сердець українських щем.
Хто хотів хліба з маслом —

Вже має свій «бред енд баттер». Україна ж для мене — Не ліпше миска з борщем. Україна для мене — Це до світу моого двері. Україні служити — Не брехати красненько. І мені гидко, Коли в якомусь «Фармері» Тебе обкідають брудом Твої ж байстрюки. Ненько. Що ж — Не всі язики озброєно гальмами. І не всі долоні очищає від бруду час. Нас — п'ятдесят мільйонів. І. — хто хоче нас ганити, — Той — абс дурень, Або просто боїться нас...

Важко сказати як виглядатиме цей вірш після остаточного опрацювання, коли він позбавиться елементів публіцистики, але можна не сумніватись, що теза «Україні служити — не брехати красненько», як і Коротичева ж таки теза, що нація має і синів, і байстрюків (вони є в Торонті, Вінніпезі, Нью-Йорку, Одесі й у Луганську чи де інде!) в ньому лишиться. Покищо, тішмося, що між читачами «Нових Днів» байстрюків України нема, а якщо і є, то це випадок і виняток. Декому цей вираз дуже не сподобається. Що ж, висловимо найщиріше співчуття тим, які відчули, що опинилися між байстрюками, а не між синами й дочками України...

ДО ЯКОЮ Ж АФРИКАНСЬКОЮ СЕКТИ ВИ НАЛЕЖИТЕ, ПАНОВЕ?

У цитованому вище числі «Гомону України», в тому ж самому, вибачте за вираз, «огляді преси», є ще одна нотатка про В. Коротича, що має таки величі «християнський» і «братолюбний» заголовок: «На суді нечестивих». У цій нотатці є мені лише одна справжня приємність: «стоп'ятівідсоткові патріоти» самі призналися, що судить В. Коротича «суд нечестивих»... Вітаємо редакторів «Г. України» з початком нової доби в їх житті: почали, врешті, говорити правду! Але зачитуємо цю нотатку.

«Не тільки громадські діячі, але теж деякі дукоvnі особи не завагались піти на так зв. зустріч з В. Коротичем. Звичайні люди просто клять і сміються з таких осіб. мовляв, ніяка сила не може звести до одного стола наших церковних достойників, чи поділених на партії людей, але це вдалося людині, висланій з УССР для певної роботи.

Людина, кажуть, талановита, має закінчену дипломатичну союзницьку школу і медичний факультет, с лікарем, та поетом. Отже «післанець» вищо-го типу. Очевидно всі знають, що така людина в СССР не може бути вірючою людиною, зрештою вона про свій атеїзм дала свідоцтво у своїх творах».

Далі йде напад на Колегію св. Андрій у Вінниці за те, що дала залю на авторський вечір В. Коротича. А кінчиться ця нотатка так:

«...найвищий церковний достойник східної Ка-
нади теж дав себе «сובלазнити» і пішов на прий-
няття до «фешенебельного» ресторану в Торонті,
на власника якого большевицька агентура вигадує
несамовиті історії в рептильці «Bisti з України».
Там церковний достойник ще й благословив Коро-
тича! Але з іншими українськими достойниками..
яже не кажім з католиками, але таки православни-
ми, ані цукрайнського, ані християнського порозумін-
ня не знаходять. Це саме відноситься і до тих ка-
толицьких «достойників», які у Вінниці ходили на
зустріч до Колегії св. Андрея.

Гей, гей, таки справді прикро і соромно...»

Вечір В. Коротича таки справді відбувся в Колегії св. Андрія, і на ньому було православне й католицьке духовество, у тім числі і православний єпископ Борис. Звичайно, зробили вони дуже погано, що че запитавши дозволу в редакторів «Г. України» і пішли на вечір... Погано. Будемо сподіватись, що вдруге вони без такого дозволу чогось подібного не зроблятимуть...

Читачам, мабуть, цікаво знати, що це за «злочинний» «найвищий церковний достойник східної Канади», що пішов на такий контрреволюційний крок, що навіть благословив В. Коротича, «Г. України», звичайно, імен не називає, а кидає камінчиками із-за плоту, як поганий хлопчіс'ко. Доповнимо інформації «Г. України», щоб наші читачі уявляли справу. Мова тут про провославного архієпископа Східної Канади Високопреосвященнішого

УВАГА ТОРОНТО і ГЕМИЛТОН!

- БЕЗПЛАТНО чистимо печі (форнеси) і
  - даємо БЕЗПЛАТНУ цілорічну 24-годинну
обслугу печей нашим відборцям оналової оліви.

ЗАМОВЛЯЙТЕ В НАС ОЛИВУ!

DNIPRO FUEL OIL LTD.

196 Bathurst St.

Toronto, Ont.

Телефон удень і вночі: ЕМ 6-6539

DNIPRO FUEL OIL LTD.

AND

Service Station

857 Woodward Ave. — Hamilton — Tel.: 549-9634

КОРИСТАЙТЕ З НАШОІ ГАЗОЛІНОВОІ СТАНЦІЇ

509 Jane St. — Toronto — RO 2-1969

Михаїла. Ні на яке прийняття він, звичайно, не ходив, а зустрівся з Коротичем випадково. Інститут св. Володимира улаштував з якоїсь там нагоди студентський бенкет. Хоч в Інституті виховуються студенти православні й католики, але інститут таки православний: створили його православні, керують ним православні і т. д. Коли влаштували бенкет, то запросили на нього і владику Михаїла. Саме в день бенкету приїхав до Торонто В. Коротич. Директор інституту д-р П. Смільський, довідавшись, що є В. Коротич, вирішив познайомити його із студентами. Коротич погодився. Я був тоді з Коротичем цілий день, чекаючи на д-ра П. Смільського. Відмовився іхати на бенкет, бо бракувало часу, сказав докторові Смільському, що нема мені потреби іхати, бо як буде владика й він, то я не вірю, щоб хтось там зі «стоп'ятивідсоткович» зважився на якесь хуліганство чи інший нетакт щодо Коротича.

На бенкеті В. Коротича познайомили з владикою, який його запитав чи він вірить у Бога. Коротич відповів так:

— Я не знаю, що ви, владико, розумієте під поняттям Бога. Якщо ви вважаєте, що це добро і правда, то я в це вірю.

Владика сказав, що така відповідь його вдовольняє, бо Бог це і є Добро і Правда. І при цьому додав: «Хай вас Бог благословить на всі ваші добрі наміри й діла!» Оце і весь «злочин» нашого епископа. А що ж по-вашому він мав сказати Коротичеві: «Будь ти проклятий і провались живий у пекло!» чи щось подібне? Ви, панове, забуваєте один «малозначний деталь»: наш епископ християн... Ви того не знали? Дивно! Я ж був досі певен, що ви це знаєте. Помилявся, як бачите...

Як читачі бачать з цитати, не тільки право-
славні на чолі з єпископом своїм отакі «злочинці»:
ні, бо «це саме відноситься і до тих католицьких
«достойників» (лапки «Г. України»), які у Вінниці-
зі ходили на зустріч до Колегій...»

Сумно, бо ситуація справді трагічна. Тим більше, що не тільки православні єпископи і католицькі, як їх «Г. України» звє іронічно «достойники», не хочуть іти за інструкціями до «стоп'ятівідсоткових», а навіть і Папа Римський дивиться на них зверху вниз: узяв та й призначив віденського кардинала Ф. Кеніга кардиналом для безбожників! Католицька «Америка» (Філадельфія, США, 23 квітня 1965 р.) на першій сторінці подає таку вістку:

ПОЧАТОК КОНТАКТІВ З АТЕІЗМОМ

У Ватикані проголошено, що члени недавно створеного Секретаріату для Невіруючих, що його очолює віденський архієпископ, кард. Ф. Кеніг, візьмуть участь у конференції в Зальцбурзі, Австрія, на якій продискутується тему «Марксизм і християнство».

У цій конференції участь візьме не менше, як 100 комуністичних теоретиків із Польщі, ЧСР, Мадярщини і Сх. Німеччини.

*Прізвищ членів Секретаріату не проголошено.
але було сказано, що їх буде трох.*

І скажіть: чи кінець світу не близько вже?..

Як бачимо, ані православна, ані католицька церкви для наших «стоп'ятивідсоткових патріотів» не надаються. Не інакше, як треба шукати чогось іншого. Свідки Єгови наявряд чи пасуватимуть ім теж. Ходять поголоски, що в Африці основано чудову секту: «Із-Живих-Людей-Жило-Кішко-Мотателів». Який православний єпископ чи католицький «достойник» стане її першою жертвою в Торонті — сказати сьогодні ще важко... А хтось таки стане, бо дуже вже багато пишеться про них. Більше навіть, ніж про мене грішного! Ото я й кажу: Господи, дякую Тобі, що я звичайний мирянин, а не православний єпископ чи український католицький «достойник» — може як і врятууюсь...

Було б мені дуже неприємно, якби хтось з наших читачів подумав, що я вважаю, що «Г. України» повинен конче думати й писати так, як я. Ні. «Г. України», може писати, що зустрічі з людьми з України шкідливі, що архиєпископ Михаїл не повинен був розмовляти з Коротичем і т. д. Але не можна писати, що архиєпископ Михаїл «снабджився» і пішов на зустріч, бо ніхто його не «снабжив» і ні на яку зустріч він не ходив, а сталося це випадково і — я певен у цьому — цілком несподівано для нього. І для п. Коротича також. Якщо ж під католицьким «достойником» «Г. України» розуміє президента КУК о. д-ра В. Кушніра, то я вважаю, що про людину, яка має таки справді по-

Увага! ТОРОНТО ТА ОКОЛИЦІ Увага!
Ще один осяг української спільноти в Торонті
ЦЕ ПЕРШЕ УКРАЇНСЬКЕ БЮРО ПОДОРОЖІ

Bloor Travel Agency

**1190 Bloor St. W., Toronto, Ont.
Tel.: 535-2135 & 535-2136**

У цьому бюрі будуть якнайкраще полагоджені всі Ваші проблеми пов'язані з індивідуальними, груповими, відпочинковими та іншими подорожами.

УСЕ ЦЕ РІДНОЮ МОВОЮ

Чи йдете Ви літаком, пароплавом, поїздом, чи автобусом, як у Канаді, так і в кожну іншу країну світу, усе це полагодять на місці досвідчені власники

ПЕРШОГО УКРАЇНСЬКОГО БЮРА ПОДОРОЖІ

В ТОРОНТІ

МАРКІЯН КОГУТ і ДАРІЯ ЗАЛОЗЕЦЬКА

Замовлення готелів, спровадження своїків, вироблення віз і пашпортів, безкошtoni інформації та поради у справі еміграції та багато інших справ — усе це легко полагодите в нашому бюрі.
ВІДВІДАЙТЕ НАШЕ БЮРО!

важні заслуги в українському громадському житті, так писати не личить. Якщо навіть стати на точку зору, що зустрічатися з людьми з України нам шкідливо, то вже редакторам і таким людям, як о. д-р Кушнір, зустрічатися з ними обов'язково треба, щоб бодай уявляти їх і знати, як і що радити громадянству.

«Г. України» може й на копійку В. Коротичеві не вірити, хоч нібі й не личить підозрівати людину в підлості, не мавши доказів тієї підлости, але нема потреби писати, що він «закінчив дипломатичну школу», зневаживши напевно, що це неправда. Неправдивою інформацією громаді не прислужишся і неправдою нікого не переможеш. А тим більше окупанта України. Тільки тому я й вияснюю ці справи, а не тому, що хочу примусити «Г. України» думати й писати так, як я. Мені можуть сказати, що є ще дві газети в Канаді, які пишуть гірше від «Г. України», а ти вчепився лише за «Г. України». Так, але я ті газети не вважаю за солідних партнерів для дискусії, тому й не згадую їх, хоч вважаю, що справа взаємні еміграції з поневоленою нацією нашою потребує дуже солідної дискусії. Але дискусії, а не брудної лайки.

ОПІКУНИ І «ЯНГОЛИ-ХОРОНИТЕЛИ»

15 квітня в готелі «Лорд Сімко» відбувся прощальний вечір, улаштований громадянством Віталієві Коротичеві, який від'їжджає до Монреалю. Коли перший авторський вечір В. Коротича організував я сам, то цього разу вечір робив «Козуб», але доручив мені всю організацію його, включно із запрошенням гостей. Знаю, деято обидва рази нарікав, що негарно, мовляв, ще все виглядає — ніби якийсь скринінг, бо одного запрошується, другого ні, на дверях сидять люди зі списками й пускають «тільки вибраних». Що ж, так справді було. Та що було робити, як люди різні і вони нехтують тим, що Віталій Коротич приїхав до Канади на стипендію ЮНЕСКО і кожен публічний скандал загрожував йому відкликанням з Канади, а, може, ще й неприємностями дома за те, що не «зумів відповідно повестися за кордоном» і нарвався на скандал. Тим більше, треба було бути обережним тому, що наші культурні діячі, які занадто безпечно повелися в Нью-Йорку, нарвалися на велику неприємність, бо їх зали «перебрали» «стоп'ятивідсоткові патріоти». У випадку В. Коротича ми не могли до подібних речей допустити. Зрозумійтے це й не гнівайтесь.

Відкрив вечір і керував ним я. Слово про гостя з України сказав поет Б. Олександров. Раїса Садова (Гамільтон) проспівала три пісні: «Ой, у Києві» — народня пісня в обробці відомого болгарського композитора, який живе в Канаді. Цанка Цанкова (до речі, цей твір виконувався українкою вперше). «Не забудь юних днів» — слова Ів. Франка, музика М. Лисенка та «Любіть Україну» — слова В. Сосюри, музика Миколи Фоменка. Раїса

Садова в цих трьох цікавих творах виявила і свій сильний та приємний голос, і володіння технікою співу. Здається, що ще ніколи в Торонті Раїса Садова так гарно не виявила своїх здібностей. Акомпаньовала їй проф. Галина Голинська.

Плянувався іще виступ другого співака, але... не вийшло! Мабуть, не всі такі відважні, як Раїса Садова...

Одумівка Оля Романенко дарує Віталієві Коротичеві квіти від імені всіх гостей на прощальному вечорі.

Хоч це був не авторський вечір, а прощальний — за столами, з горілкою та закускою, але Віталій Коротич виступив з читанням своїх віршів. Дозволило дозволити й на деякі запитання. На кінець вечора одумівка Оля Романенко подала гостеві від вдячної української громади Торонта гарну китицю квітів.

Правдива інформація — основне завдання преси, тому мушу призвати, що цей вечір, порівняно з авторським вечором В. Коротича в тій же залі, що відбувся 5 березня ц. р. (див. «Н. Дні», ч. 182), був значно гірший. Що чи хто завинив у цьому? Звичайно, я. Бо я ж його організовував, я ним керував, то хто ж тоді винен?

Справа в тім, що була трохи відмінна публіка. Я хоч і вперта людина і говорю завжди на повені голос, але не відважився бути належно твердим, бо мусів бути просто грубим. Вечір було підготовлено буквально протягом двох днів, бо В. Коротич був відмовився мати другу зустріч з громадянством у Торонті. Люди набиралися наспіх. Особи, які були при дверях, не зуміли провести суворий «скриннінг». Деякі люди не мають звички шанувати слово, себто легковажать тим, що їм говориться; не шанують інколи й свого сусіда, себто не хотуть розуміти, що Коротич не належить тільки кільком особам, а всім, що прийшли на вечір: не розуміють того, що він прийшли, щоб почути слово гостя, а не слухати когось із своїх; не вміють шанувати голову зібрання, який все ж таки відповідає за кожен не-

такт, за кожну помилку, за кожну, врешті, дурницю, яку на вечорі зробив будь-хто.

Відкриваючи вечір, я виразно сказав: «Маємо перед собою ЛІШЕ лікаря-кардіолога й поета», а з цього виходило б, що можете питати його лише про ці ділянки, а не говорити йому про фільми, скажемо, не питати його про кінопромисловість, бо він же ані міністер, ані представник «Совєтспорту-фільму», ані якийсь інший партійний чи державний «начальник».

Мені закинуту: ти ж керував вечором, то чому не припинив цього, нащо дозволив таке марнування часу? Припинив, звичайно, але яких 20-25 хвилин на це втрачено. Якщо ж урахувати, що в залі було коло двохсот осіб, то часу в людей украдено чимало.

Сам Коротич цього разу був стомлений, знервований усікими поганими поголосками, брудною писаниною в газетах деяких. Це впливало й на мене, і на публіку.

Кожному гостеві на вечорі не було чого робити й за що відповідати: кожен собі сидів і слухав. Я таки відповідав за щось, то моя справа була важча. А чи подумали люди про небезпеку й труднощі для В. Коротича? Якби ви знали, як готувався і як себе почував перед кожним таким виступом Коротич, то ви б таки були делікатнішими і дали б мені змогу посидіти з ним сам-на-сам хоч 5-10 хвилин, щоб домовитись про програму вечора. Вечір треба відкривати, а я не знаю, що ми на ньому робитимемо, бо че міг домовитись з ним про це. Буквально двох хвилин не дали на це! Пишу це з великим болем і жалем і кого це торкається, то вражуйте це й ніколи не робіть так більше! Чому не поставили ви себе на місце В. Коротича? Чи навіть на моє! Ану щось би трапилось неприємне, то якби я себе почував? Люди вперто тиснуться, як ми сіли в кутку залі й обговорювали програму, себто домовлялись, що можна, а що ні, і... розказують йому, де і хто на якій вулиці жив у Києві чи Харкові... Усі мої просбі й мольби впливу не мали і я, втративши терпець і надію домовитись про щось, пішов за стіл і раптово відкрив вечір, ні до чого не домовившись, бо кілька осіб вважали за важливіше розказати Коротичеві, де вони жили і яким трамваєм їздили... То міг бути добрий вечір? Та й на вечорі продовжувалось про трамваї й фільми... американські, які видавали за радянські...

Якби ще хтось був у такій ролі, як оде я, то раджу бути безжалільним і навіть грубим, нікому не поступатись і таки зробити все так, як належиться. Я того не зумів. Сьогодні ж я висловлюю свою найщирішу подяку публіці на першому вечорі — я гордий був за наших людей: за їх культурну поведінку, за щирість і тепло, з яким вони приймали поета, за їх розуміння його як людини, його становища, врешті, за їх допомогу мені, яку я відчував на кожному кроці. На другому вечорі цього всього не було — ніби не ті люди. Хоч правду сказавши, багато було інших. Багато.

Мені часто ставлять питання: чи мав якусь охорону Віталій Коротич у Канаді? Від ЮНЕСКО, від канадської поліції, від амбасади СРСР і навіть від місцевих комуністів В. Коротич ніякої охорони не мав. Як і хто там за ним стежив — ні я, ні, мабуть, сам він, не знаю — це справа бодай моя. Але п. Коротич не мав з тими установами клопотів. А все таки охорона була: одна пара з Нью-Йорку забагато була в Канаді коло нього. Забагато. Потім ще долучився один чолов'яга з одного з Онтарійських університетів (не з Торонто). Виглядало це дуже неприєстично. Вибачайте, але чесність з читачами примушують мене хоче дещо сказати. Починається вечір. Мовчать, поки говорив Б. Олександрів. Як почала співати Раїса Садова, то один з «охранників» починає нервуватись: хватається руками за голову і т. д. Я маю великі очі і все бачу, але не розумію причини поведінки його, бо сидить він у далекому куті залі. Передають записку, у якій написано таке: «Обурюється, що витрачається час на спів: «О, вона ще й співати буде? І ще й другу пісню співатиме! І третю??? Це жах! Жах! Вони подуріли!» Приємно головувати в таких умовах? Намагаюсь приховати це від Коротича.

Одна наша читачка вийшла в коридор поправити волосся. Стойть перед дзеркалом. Вилітає з залі друга «охранниця» і говорить до своєї товаришки, яка чогось чатує в коридорі: «Пропало все! Нічого не вийде! Той Волиняк так скоро його не випустить! Що ж робити?» Що вони мали з ним робити, я й досі не знаю. Хіба що остригти й розділити його волосся, як талісман для збереження «своєї молодої потужності»... Бо що я ще можу сказати про таку позедінку закордонних гостей і їх приятелів у Канаді? Мене негайно інформують і про це. І так весь вечір! То ще раз питаю: міг цей вечір бути спокійним, культурним?

В. Коротич приїхав з Лондону (Онтаріо) вдень. Десь його возили, щось йому «показували». Я сиджу дома, як на гарячій сковороді, й чекаю на його телефон. Врешті, не дочекавшись, біжу в готель. Кажуть, є, але стомлений, знервований, невиспаний і зголоднілий. Попросив одного одумівця провести його до ресторану, щоб щось із'сти, «бо в мене голова болить...»

Побачив число «Гомону України», у якому його «возвели в ранг добре вишколеного дипломата». Дістав відомості, що його заходи летіти в Україну через Нью-Йорк і зупинитися в ньому на день-два, щоб оглянути хоч побіжно це «чудо світу», дехто розцінює як намір просити у США азилю... Нервується. Стискає кулаки і стукає ними один в один. Отак розмірено: щиколотки об щиколотки — цок, цок, цок... Не витримує й говорить про це публіці. У залі сміх. Воно правда, що сміх — здоров'я, але... люди, чи не забагато на нас сала накопичилось? Чи не втопились наші душі в тому смальці? Бо повинні ж ми бачити, що людина нервується, і розуміти це!

Вечір кінчився, бо Коротич не має більше си-

ли читати вірші. Я, як завжди в таких випадках, юдійшов набік: люди, подякуйте йому за вечір! Звичайно, люди кинулись до нього. Нормально. У Канаді так є, що лідер партії чи навіть голова уряду часом тисне руку сотням чи й тисячам людей. Я знеможений уже теж, запалив цигарку і вийшов у коридор. За пару хвилин біжать до мене кілька осіб: «Пане Волиняк, ті «опікуні» вже Коротича кудись тягнуть... Ідіть і щось зробіть!» Приходжу й бачу, що один з «охранників» (циого разу вже канадський) тримає його за руку вище ліктя. Відбувається така «мила» розмова:

— Куди ви його тягнете? Лишіть.

— Він уже дуже стомлений.

— А нацо ви його за цілій день так «дуже стомили»?

— А ви що? Окупували його чи що?! Цілих три тижні його тримали тут!

Тут я не витримую й з притиском кажу (аж сиуч!):

— Не забувайте, що я сьогодні господар вечора! Розуміте! Ро-зу-мі-є-те?..

Довелось буквально вирвати його й повести на вечір. На мое прохання інж. П. Родак зарезервував В. Коротичеві останнє спальне місце в поїзді. Мав він іхати сам і виспатись у вагоні хоч. Дуже цього хотів. Просив про це. Не вийшло. На станції було щось таке, що описати його неможливо. Кілька осіб, переважно козубівці з жінками, дехто з дівчат — теж на станції. Одна з «охранниць» зуміла там же на станції висловитись: «Коли вже ці бабки щезнуть відсі! Від них можна втікати не лише в Монреаль, а навіть на Аляску!» А ті «бабки», до речі, дуже гарні й добре виховані жінки й дівчата, навіть не пішли до вихідних воріт, а попрощалися з Коротичем коло каси. Принципово не пішли.

Дві години й сорок хвилин бігали від воріт до воріт, від поїзда до поїзда. І всюди спізнювались чи не було місця. Це було і комічно, і трагічно. І страшенно неприємно. Я не витримав і пішов теж. До кінця залишився лише секретар «Козуба» І. Пишкало та один одумівець з дружиною. Закінчилося тим, що десь коло першої ночі... поїхав наш хороший, але вкрай виснажений, поет у Монреаль автом в асисті «охранників»... Перед тим попросив п. Пишкала дістати йому з валізи інші штани й сорочку і сказав: «Сідаю в авто і спатиму, а там уже хай буде, що буде...» Іхати ж було 10—12 годин!

Поки я дістав певні відомості, що В. Коротич доїхав до Монреалю живий і здоровий, то я таки дуже хвилювався. Та й чи я один?..

Знаю, що мені докорятимуть, за цю розповідь: не треба, мовляв, витягати на світло денне людської мализни й нетакту. Коли ж не можу й брехати читачам. А одного разу В. Коротич дав мені чудову лекцію людської поведінки. Він сказав: «Знаєте. Петре Кузьмовичу, кожна півправда є ці-

лою брехнею...» Святі слова! Я теж так думаю. От і кажу всю правду.

Фінал авторського вечора Віталія Коротича в Торонті: Петро Волнняк дякує Віталієві Коротичеві від усіх учасників вечора.

Найменше мав В. Коротича я. Я з ним бачився й розмовляв сам-на-сам лише перших два дні, поки ще ніхто не зінав, що він є в Торонті. Потім був з ним теж часто, але тільки прилюдно. А мені багато чого треба було з ним обговорити. Наприклад, які б свої вірші він радив мені видрукувати, порадитись з ним про статтю про нього, дістати відомості про нього і т. д. Усе це пізніше погоджувалось листовно чи телефонами. А це справу ускладнювало дуже.

Висновок? Дуже простий: завдяки кільком особам еміграція не використала Віталія Коротича так, як це було б треба. Не все йому й показано, не все й розказано. А шкода, бо врешті ж він на те і їхав, щоб побачити Канаду всю, всю. І пізнати стільки, скільки лише дозволить час і сила. На це йому ЮНЕСКО й стипендію призначило.

Запевняю наших читачів, що В. Коротич справді вартий нашої уваги, бо він людина винятково якісна й цікава. Не вірте в оті всякі небилиці, що про нього пишуть у деяких наших газетах. Не квантеся — «смертний вирок» зробити йому можна буде й пізніше, якби це треба буде. Не думайте також, що він наївний, бо читаючи хоч би оцей розділ, так міг би дехто подумати. Ні, він винятково розумна людина, але він просто дуже деликатний з природи і добре вихований, тому він так поводиться. Але він усе бачить, усе розуміє, усе і всіх тверезо оцінює і робить свої висновки.

До речі, дуже шкода, що він не побачив Нью-Йорку. Шкода, бо він поет і йому це було б дуже корисно. Тим більше, що там би він зустрівся хоч з кількома нашими людьми, які були б йому цікавими й корисними. А він їм теж. Тут вина тільки наша. Тільки наша! І не лаймо за це ані амбасаду, ані місцевих комуністів.

Якщо дехто певен, що його «опіка» над В. Коротичем була важливіша для нації, ніж Коротичева зустріч (бодай ყайкоротша!) з головою об'єднання українських письменників в екзилі «Слово» Григорієм Олександровичем Костюком і хоч з кількома членами управи «Слова», то хай сьогодні червоні. Я ж вважаю, що факт, що ця зустріч не відбулась, — ганьба для еміграції. Вона мусіла бути. І могла бути. І до виїзду п. Коротича в Монреаль я був певен, що вона буде. І не раз розмовляв з ним про неї.

На цьому перерву статтю. У черговому числі розглянемо поетичну творчість Віталія Коротича. Усі його вірші, які друкуються в цьому числі, взяті із збірок «Запах неба» і «Вулиця волошок».

† ПОМЕР ЛЕВКО ЧИКАЛЕНКО

Відійшов від нас ще один із старої гвардії будівничих української держави 1917—1920-их років. 7 березня цього року в Нью-Йорку помер Левко (за метрикою "Лев") Чикаленко. Син відомого українського мецената й громадського діяча з передреволюційних років, видавця першої на Наддніпрянщині української щоденної газети — "Ради" Євгена Чикаленка, Левко пішов у сліди свого батька, присвятивши своє життя спріві українського відродження.

Народився Левко Чикаленко 3 березня 1888 р. на Херсонщині. З молодих ще літ, із студентського періоду свого життя Левко почав брати участь в українському політичному та громадському житті, ставши членом УСДРП, і таким залишився аж до останніх своїх днів. Його заарештовувала царська поліція, а під час одного із студентських заворушень у Києві його наївть поранено кулею в плече. Після революції 1917 р. він з головою пірнув у вир боротьби за українську державу, був членом та секретарем Української Центральної Ради. Виконував різні доручення українського уряду в переговорах з різними політичними супротивниками, як про це ми довідусмось із його спогадів, виданих у в-ві "Наша батьківщина" (Нью-Йорк, 1963 р.).

Але з нього був не тільки політичний, а й науковий діяч. Ще бувши студентом, він допомагав своєму вчителеві, відомому українському археологові Федорові Вовкові в археологічних розкопах біля с. Мізкіна Чернігівщині. Здобутки цих розкопів стали пізніше дуже важливими для вивчення життя первісної людини на території України. Ці розкопи багато заважили й у дальшій науковій діяльності Левка Чикаленка: на про-тязі всього свого довгого життя він опрацьовував матеріали цих розкопів, опублікував декілька статей про цю культуру, а також написав підсумкову на цю тему працю, що, на жаль, лишилася неопублікованою. За найбільше своє наукове досягнення Левко Чикаленко вважав свою теорію ритмографіки, створену на підставі тих же таки мізинських матеріалів. Цією теорією він пояснював виникнення людського мистецтва. Але її оцінку повинні дати фахівці з цієї царини.

Та чи не найважливіша для українського суспільства була його особиста вдача. З нього була людина міцно виробленого світогляду, безкомпромісова в принципових питаннях, одниниця нашого суспільства. Він був свідомий борець за науковий світогляд. З огляду на це

він послідовно й нектомно стежив за науковими досягами людства як базою цього світогляду, зокрема захоплювався найновішим етапом у вивченні Всесвіту — нечуваними досі успіхами космонавтики. Коли ставалася якась подія в цій царині, він — як казав мені — просто не відходив від радіоприймача, стежив напружене за інформаціями в пресі. Ба більше: в умовах нашого конформістського суспільства він мав мужність прилюдно, виступаючи на різних зборах та засіданнях, обороняти й пропагувати ці свої погляди. І в заповіті щодо свого похорону він засвідчив цю свою світоглядову непохитність, побажавши відйті у вічність під спів тільки "Чуєш, брате май..." та Шевченкового "Як умру, то поховайте..."

Друга його риса — вміння казати навіть "колючий" (мовляв І. Котляревський) правду в вічі. Це частенько призводило його до сутінок уособистих відносинах з приятелями, робило його для багатьох "прикрим". Але він залишився в історії української людини зразком борця за правду. Як людина думки й досвіду він часто висловлював глибокі істини. На жаль, він не виробив у себе звички фіксувати свої думки й такі відкриття на письмі (іноді він казав: "Я не змію писати"), щоб у такій формі залишити їх для наступників поколінь. Це накладає певний обов'язок на тих його сучасників, що біжче взасмілися з ним, — обов'язок записати в своїх спогадах про нього ці його цікаві думки.

Відійшла від нас людина небуденої вдачі, неспокійний шукач істини, я сказав би навіть, людина-філософ, і пам'ять по ній повинна залишитися серед українського суспільства, що триватиме далі як історія українського народу.

В. ЧАПЛЕНКО

† ПОМЕР МИХАЙЛО СТРОЧУК

12 березня 1965 р. в Торонто (лікарня Св. Михаїла) від виливу крові в мозок помер один з наших гарних читачів — світлої пам'яті Михайлі Строчук.

Народився Михайлі Строчук 15 серпня 1895 р. в с. Лущинки, Кобринського повіту на Поліссі. Більшу частину свого життя прожив у рідному селі. У 1944 році виїхав у Німеччину, а в 1949 році прибув з

родиною до Канади. Працював сам, працювали сини і в скорому часі Михайлі Строчук купив невеличку (50 акрів) ферму під самим Торонтом, на якій і жив з дружиною, бо сини працювали й стало жити в Торонто. У скорому часі він розбудував свою ферму, вивів П, як кажуть, у люди і вона цілком забезпечувала його матеріально й давала йому велике моральне задоволення.

Покійний Михайлі Строчук був зразком нашого доброго й культурного селянина, який, як кажуть, знає, що кончує хліб, умів творити цінності. Він був передплатником кількох часописів, в тім числі й нашого жур-

налу, великим і ширим прихильником якого він був.

Здавалося, що вже можна було б спокійно жити, але раптом несподівана хвороба: три виливи крові в мозок і хоч який сильний чоловік був, але не витримав.

Похорон відбувся з православної катедри св. Володимира в Торонто на цвинтарі "Проспект". Не зважаючи на погану погоду й робочий день, в похороні взяло участь багато людей — у церкві було понад 200 осіб. Багато з них приїхали з інших міст Канади і навіть із США.

Покійний Михайлі Строчук осиротив чималу родину в Канаді і США: дружину Софію, синів Дмитра та Степана з невісткою та онуками, а в Чікаго — брата Микиту з родиною. Дальша рідня залишилася в Україні.

Вічна пам'ять хай боде між нами про цю чесну українську людину, що померла далеко від рідної землі!

† ПОМЕР ГЕНЕРАЛ ПЕТРО ДЯЧЕНКО

23 квітня ц. р. в м. Клемінгтоні, Н. Дж., США, помер один з визначних військовиків, колишній командир полку Чорношільчників армії УНР генерал Петро Дяченко. Смерть прийшла від пістряка, який установлено два місяці перед тим.

Ген. П. Дяченко народився 30 січня 1895 на жуторі Березова Лука, на Полтавщині. Усе своє життя віддав військовим справам і був визначним військовим фахівцем.

30 квітня в церкві св. Покрови (Філадельфія) відбулася панахида, яку відправляли кілька священиків з митрополитом Іваном на чолі. Церква була повна, особливо було багато молоді. Були заступлені всі молодечі організації, а також і комбатантські. Гарно співав хор під керуванням о. В. Серафимовича.

Похорон відбувся в суботу 1 травня на православному цвинтарі в Бавид-Брукі.

Вічна Йому пам'ять!

Віталій ВОЛКОВ

Ю в і л е й

Так склалося, що у Філадельфії обходити 15-літній ювілей «Нових Днів» припало на день 1-го травня 1965 року. По-старому — це перша, а по-новому — друга субота по Великодню. Отже перешкоди святочної натури не було.

«Нові Дні» оголосили, що ювілей відбудеться о 8-ій вечора, а радієва передача імені Володимира Бланцацького заповіла на 7 год. 30 хв. З нею також солідаризувалася і «Свобода».

«Нові Дні» читають передплатники, яких у Філадельфії небагато, та любителі безкоштовного читання (при нагоді теж і «зачитування»), «Свободу» ж читають майже всі, але так: першу сторінку — ті, що поспішають; другу — політики; третю (некрологи) — пенсіонери і четверту: вгорі — спортивці, внизу — тінейджери. Оголошень, як правило, ніхто не читає, хіба часом хтось глипне одним оком, зате мілій голосок пані Вісі Блавацької дійшов до слуху всіх американсько-українських філадельфістів у діяспорі. Щоб не концерт потужного хору «Прометей», то напевно не хватило б місць

у «Союзі Українок», а так, то прийшло близько (два сюди чи два туди) семидесяти осіб. Частина прийшла на 7.30, частина — на восьму, а поважна решта — після обох годин з традиційним спільненням на «квадранс академічний».

Вечір відкрив довголітній голова Літературно-Мистецького Клубу д-р Володимир Рудницький. Він привітав гостей і представив ім редактора «Нових Днів» Петра Волиняка, якому, як це водиться, трохи покадив, а тоді передав урочисто слово нашому відомому фейлетоністові Мартинові Задеці.

Мартин Задека — теж, як водиться, — запевняв усіх, що довго говорити не буде, бо щоб описати як слід «Нові Дні» разом з видавцем та редактором ув одній особі, то прийшлося б говорити кілька вечорів. Після такого лагідного вступу почав читати свою доповідь. Читав, мабуть, з п'ятдесят хвилин, або й п'ятдесят три. А сказав чи прочитав він приблизно таке:

1. Де й коли народився Петро Волиняк — він не знає.

2. У 1932 році в київському журналі «Молодий Більшовик» почали друкуватися художні нариси та оповідання Петра Волиняка, а потім і на сторінках місячника «Життя й Революція», після чого в 1933 році з примусового доручення НВКС Волиняк копав особисто Біломорсько-Балтицький канал.

3. У 1945 році Петро Волиняк потрапив до Австрії, де видавав кілька українських часописів: щоденник «Останні новини», пластовий двотижневик «Наш шлях», тижневик «Нові Дні» та місячник «Літаври».

4. У 1948 році Петро Волиняк переїхав до Канади, де в лютому 1950 року в Торонто почав

видавати «Нові Дні», що виходить безперервно до сьогодні.

5. Редактори наших газет з дивовижною байдужістю ставляться до своїх побратимів по перу, тому, наприклад, ви ніколи в «Свободі» не натрапите й згадки про наші журнали: «Сучасність», «Нові Дні», «Визвольний Шлях» і т. д.

6. Підкresлив усі позитивні сторони журналу «Нові Дні».

7. Перечислив усіх поетів, що друкувалися або друкуються в «Нових Днях». Ті, що відійшли: Юрій Клен, Михайло Орест, Теодосій Осьмачка, Іван Багряний, Михайло Ситник, Павло Степ, Максим Рильський, Володимир Сосюра та Василь Симоненко. Ті, що живуть: Олександер Неприцький-Гронавський, Остап Тарнавський, Ігор Шанковський, Яр Славутич, Олег Зуєвський, Юрій Буряківець, Іван Мапило, Никифор Щербина, Олекса Веретенченко, Василь Онуфрієнко, Діма, Карпенко-Криниця та багато інших.

8. Перечислив також і beletristiv. Цілі повісті надруковано таких письменників: Риндика, Чапленка, Різниченка та Дімину п'есу й Довженків кіносценарій. Уривки з повістей чи романів: Уласа Самчука, Івана Багряного, Теодосія Осьмачки, Людмили Коваленко, Василя Гайдарівського, Івана Смолія та інших.

9. Друкували в «Н. Днях» новелі та оповідання: Володимир Русальський, Степан Риндик, Софія Парфанович, Василь Чапленко, Людмила Коваленко, Гай-Головко, Анатоль Галан, Євген Гаран, Олександер Смотрич, Віталій Волков і скромна особа Мартина Задеки.

10. Художні нариси: Петро Волиняк, Д. Чуб та інші.

11. Уривки зі спогадів: Катерина Антонович, К. Туркало, Микола Аркас, Семен Бутовський, Марія Кейван та інші.

12. «Щоденник» пок. Аркадія Любченка та «Родинний альбом» Докії Гуменної. Цих речей не слід було друкувати з огляду на їх великий розмір, бо, наприклад, один перелік бібліографічних джерел у «Родинному альбомі» зайняв аж чотири сторінки!

13. Відділ літературознавчих матеріалів тримався на трьох «китах»: Юрій Шерех, Василь Чапленко та Вадим Сварог. Тепер залишився тільки один «кіт» — Вадим Сварог.

14. Публіцистичні й наукові матеріали: Валеріян Ревуцький, проф. Іван Розгін, проф. С. Кілимник, проф. Ю. Сластененко, проф. Міллер, Дмитро Соловей, Олекса Повстенко, проф. О. Архімович, проф. В. Міяковський, Дмитро Кислиця, Лев Биковський, інж. Микола Химич, Юрій Фіяла, проф. Г. Костюк, В. І. Гришко, Остап Тарнавський, Лев Шанковський, Богдан Романенчук, Володимир Біляїв, інж. Гаврило Гордієнко, Юрій Міщенко та інші.

15. Мартин Задека просив проповісти, якщо когось оминув.

ПЕРША УКРАЇНСЬКА ОПАЛОВА ФІРМА

Future Fuel Oil Ltd.

& Service Station

945 Bloor St. West — Toronto, Ont.

24-ГОДИННА

СОЛІДНА

I СКОРА ОБСЛУГА.

Чищення і направа форнесів безоплатна.

Скористайте з доброї нагоди і замовляйте
оливу в нас.

Наши телефони:

Телефон бюро: LE 6-3551   Уночі: RO 2-9494

16. Тому що Петро Волиняк, як «приватник», не підпадає під контроль будь-якої організації, його повинні критикувати самі читачі. Так його репортаж про перебування київського оперового співака Дмитра Гнатюка зайняв 12 журнальних сторінок. Щоб його голос був гучніший від звуків ерихонської труби, то й тоді вистачило б з нього й половини надрукованого. Також листування Петра Волиняка багатослівне та розплівчасте.

17. Після ще деяких критичних завваж Мартин Задека знов трохи покадив і закінчив свою доповідь побажанням багатирського здоров'я, доброго гумору та Мафусайлової віку. Тому що Мафусайл прожив 969 років, Мартин Задека висловив надію, що редактор Волиняк не тільки наздожене біблійного патріярха, але й випередить його, виконавши тим самим круглу тисячолітку.

Це закінчення викликало веселість у залі і Задека зібрав ерихонських оплесків повний кіш.

Як публіка трохи втихомирилася, слово зібрав редактор Волиняк. Він почав своє слово з'ясуванням цілей та напрямних журналу «Нові Дні». Підкреслив також труднощі, а саме:

1) Брак грошей, як наслідок недостатньої кількості передплатників. Через цей брак увесь тягар праці видавця, редактора, коректора, секретаря, скарбника, експедитора та прибиральниці — спочиває на його, Волиняка, плечах.

2) Неслушні образи деяких авторів через відмову вмістити в журналі: а) їхні гострі, образливі вислови на адресу тієї чи іншої особи або організації. б) невідповідні та слабкі твори, що може разом тільки обнизити зміст журналу та викликати несмак у читачів.

— Якщо я втрачу читача, то тоді для кого буду видавати? Та й де дістану грошей на це? Я мушу догодити читачеві, а не авторові, себто дати йому якісний твір.—доводив Волиняк зовсім слушно.

Згідність підтвердили присутні рясними оплесками.

Кілька поважніших питань, як, наприклад, чому Шерех та Чапленко перестали писати до журналу, або чому проф. Розгін не вміщує так часто, як раніше, своїх наукових статей і т. п. і влучні та до тепні відповіді редактора Волиняка заохотили публіку до виступів. Розбалакалися. Коли ж поставлено пару питань «на дуже високому рівні», щось на візір: «Чи в Канаді також ростуть гриби» або «у городі гарбузи, а в Києві сваха», то голова з місця той «дуже високий рівень» знизив, мовляв, «не приший, не прилатай».

Мартин Задека пробував поставити внесок, щоб журнал «переполовинити» та видавати двічі на місяць, але редактор Волиняк замахав руками й ногами. Більше подібних питань чи внесків не було.

Наблизжалася одинадцята годин. Голова встав.

— Вечір закриваю і прошу всіх униз на чай. Решту питань, якщо хто їх має, можна й там порушити.

Голова 44 Відділу Союзу Українок пані Галина Бондаренко зі своїм численним штабом приготувала для гостей чай з додатком різних тістечок, тортів, пиріжків тощо. З появою гостей розгорнулася чергова праця.

Редактор Волиняк, з чашкою міцної кави в руці, переходив від особи до особи, дискутуючи з поодинокими читачами, що звертались до нього

Вечір залишив у всіх приємне враження. Публіка відходила з помітним вдоволенням.

На протилежній стороні вулиці біля «кари» стояло подружжя і до мене долетів уривок розмови:

— Ти вдоволена сьогоднішнім вечором?
— Не зовсім.
— Чому?
— Я забалакала з кумою й не вспіла всього попробувати.
— Ішо ж ти їла?

— Смакувала тортами та тістечками. Усі перепробувала. А вже потім мені сказали, що й піріжки були дуже смачні, особливо з м'ясом...

ЧИТАЧІ ПИШУТЬ

Вельмишановний Пане Волиняк!

Вітаю Вас із тріомфальним вступленням у нове 15-річчя і бажаю кріпкого здоров'я і нових творчих успіхів.

У повісті Різниченка "Мені двадцять три" є вислів що слово-зброя може найкраще вживати редактор, але за одної умови: він мусить бути творчим редактором. Ця повість написана оригінально, доброю мовою, вона має багато свіжих думок.

Хвалю Вас за школу, яку даете бандерівцям. Вони зацікавлені розглядалися: у США опанували УККА, а в нас починають грозити КУКові. Та КУК їм не піддасться.

У нас Шевченківські святкування відбулися дуже поважно. Не було декалогічних промов, на концерті виступав поет М. МакДональд, а на бенкеті не було політичних промов, тільки вшанували проф. Кірконела та проф. Андрусишина і мистця Кейвака. Кірконел прочитав українською мовою один з найкращих віршів Шевченкових.

Щиро здоровлю,

Євдокія СТАХОВА, Вініпег, Канада.

Шановний та дорогий Пане Редакторе!

Хоч і пізніувато, але щиро "восхідну" славу на землі і в небесах з нагоди 15-ліття НАШИХ ДОРОГИХ "НОВИХ ДНІВ"!

Не пиші уників жичень чи побажань, а наму (у що твердо вірю): "Нові Дні" житимуть і далі, бо ми їх любимо і гордимося ними.

Нікак не міг зібратися написати Вам, та Ваша замітка про кардинала Йосифа Сліпого спонукала писати негайно. Знов таки треба вигукнути "Слава", що маємо редактора Волиняка, бо нарешті знайшовся хтось, що сказав щиро про те, що православні (принаймні величезна більшість!) думають про Київський Патріархат, але із "скромності" не говорять. Ми свою мовчанкою уводимо католиків у мильні перекопання: вони думають, що ми також за Київський КАТОЛИЦЬКИЙ Патріархат. Дуже Вам дякую за щирі, одверті слова в цій справі. А взагалі я Вас уважаю за дуже щасливу лю-

дину: Ви живете повним життям, бо Ви творите. А це найбільше щастя. Не забувайте про це і не прибіднуйтесь.

З широю пошаною до Вас і до Вашого діла,
Ваш Дмитро ГРУШЕЦЬКИЙ, Лос Анджелес, США.

Дорогий Петре Кузьмовичу,
чому то я не одержав лютневого числа журналу, хоч прийшло вже й число за березень. Я тим числом дуже цікавлюсь, бо мені казали, що Ви в ньому написали цікаву статтю про так звані контакти з Україною чи з підрядницькими українцями. А це питання тепер і модне, і актуальнє. Крім того, я дуже цікавлюсь повістю Б. Різниченка "Мені двадцять три". Та й узагалі я комплектую "Нові Дні". Питав уже у Нью-Йорку у книгарнях за тим числом, але воно і в "Сурмі" і в "Арці" вже випродане цілком.

При цьому мушу сказати, що мені дуже труdnо погодитись з тим, що православні втішенні, що митрополит Сліпий став кардиналом, а не патріархом. Во ніби чим мають тішитись? Чи не було в вказаних і ко-р'єсним для нас усіх, якби так православні українці об'єдналися усі і створили одну Українську Православну Церквю, очолену одним православним патріархом, з одною юрисдикцією та адміністрацією, а добивши католицького патріарха, то чи двоє чолових духовників не домовились би скорше, ніж багато православних і католицьких єпископів? Чи така домовленість хочби в напрямі такої щирої толеранції обох церков нам би по-шиодила? Напевно, ні. А тут, бачите, раді, що в моєго сусіда корова здохла... Ви могли б тоб "втіхи" під портретом кардинала Сліпого й не друкувати. Може б, можна було й тішитись, але вже нишком, а відверто, дорогий Петре Кузьмовичу, трохи й несмачно.

Дуже Вам дякую за вістку про перебуванням Віталія Коротича в Торонті та про його авторський вечір. Понаду я тут на наше подвір'ячко крізь "Свободу", "Америку" й "Народну Волю", то й не зустрічав ніде ані слова, що ось то В. Коротич, цікавий і талановитий поет, зустрічався з нашими людьми. І нехай мені тепер хтось скаже: не читай "Нових Днів"! Та як їх не читати, як наша суперпатріотична преса так обрізує мені ту інформацію, яка справді варта уваги? Тож дозвольте й мені підгнусатись під побажаннями, які Ви висловили В. Коротичеві під інформаційною вістю про нього.

На все добре Вам, дорогий Петре Кузьмовичу!

З пошаною,

Ваш читач

С. МАРТЮК, Джерсі Сіті, США.

Лякую за листа, дорогий Сильвестре Васильовичу.

Шого кардинала... Цілий клопіт з ним: промовчи — погано, напишіши — теж не так... Поперше, я ніякої розсти, крім спрямі щирої радості, що Митрополита Йосипа Сліпого іменували кардиналом, не висловив. Я тільки передказав чтetchам погляди православних, як вони висловлюють їх мені, а не висловлять комусь іншому. Якби я це промовчив, то просто обдурив би Вас. Я ж того не хочу!!! Самі ж пишете, що американська нація поста обмежує інформацію.

Подруге на другій сторінці березневого числа в першому відстукі я виразно сказав, що православні і евангеліки нікак не проти патріарха ДЛЯ КАТОЛИКІВ. Чому ж Ви нікого не читаєте?

Шого об'єднання православних церков в одну церкву, яким так турбується наші католики. Цього ніколи

не буде. І це нікому й не треба, бо це суперечить духові православія. Справа в тім, що католицька церква — інтернаціональна, а православні церкви — національні. Це одна з тих ознак, що різнича католицьку церкву від православної. Отже не може бути одної православної церкви української з одною адміністрацією, як Ви пишете. Інша спрача, що вони, українські православні церкви в різних країнах, зберігаючи свою адміністративну самостійність, можуть об'єднатися духовно (молитвою) і навіть мати одного патріарха. До речі, молитовно вони вже кілька років поєдналися. І взагалі, я думаю, що найкраще, що ми можемо зробити для дружнього спів-живиття наших церков, то це не втручатися в справи церкви, до якої сам не належиш. Признаюся: як я чую вболівання наших католиків над "непорядками" в православній церкві, то я таки дуже гніваюсь. Боюсь, що як кардинала Йосипа Сліпого Ватикан призначить патріархом, то я просто змушені буду промовчати той факт, щоб не викликати нарикань католиків, бо ось бачите: привітав митрополита з кардинальським званням — і привітав спрощі щиро й тепло! — а скільки кло-поту маю! П. ВОЛ.

Високошановний Петре Кузьмовичу!

...З великою присміністю перечитую кожне число і завжди з нетерпінням чекаю нового.

Від широго серця бажаю успіхів у Вашій праці.

З правдивою пошаною

Олена ОДРИНА, Філадельфія, США

Вельмишановний Пане Редакторе!

Принікт Вам і побажання найкращих успіхів у даль-шій Вашій праці. Шлю передплату і 1.50 на пресовий фонд.

З пошаною і цірим привітом

Олена ЧЕХІВСЬКА, Філадельфія, США.

МИКОЛА ШЛЕМКЕВИЧ І ГРИГОРІЙ КОСТЮК У ТОРОНТИ

У суботу 8 травня в "Козубі" виступив з доповіддю д-р Микола Шлемкевич, редактор і видавець двомісячника "Листи до приятелів". Хоч назва його доповіді була дуже загальна ("Українська духовість"), але доповідь була цікава, змістовна і торкалася не лише філософських проблем взагалі, а була досить конкретизована — бо в ній заторнуто проблеми нашого сьогоднішнього життя на чужині і в Україні. Тому публіка вислухала її з великим увагою.

По закінченні доповіді д-ра М. Шлемкевича слово дано голові письменницькому об'єднання "Слово" Гр. Костюкові, який доповів про ухвалу Другого з'їзду "Слова" у справі створення Літературного фонду при "Слові". На пропозицію ред. В. Левицького зроблено збірку на фонд, яка дала понад 200 доларів. З того 100 доларів дав власник мебльової крамниці "Альфа" п. Шафранюк. Між іншим, частина публікін була невдоволена з того, що, мовляв, приїзд М. Шлемкевича використали для реклами "Слова" і Літературного Фонду. Аж дивно, бо кому не подобалось, то міг собі благополучно піти, щоб "не іти поганої зупині після смачного обіду", а крім того пригадаємо, що ред. М. Шлемкевич сам член "Слова" і він дуже вдоволений, що фонд фактично вже створено. Про Літ. Фонд "Слова" поінформуємо ширше в черговому числі.

Публікін було багато — 200—220 осіб.

НОВІ ДНІ, ТРАВЕНЬ, 1965

**Пізнайте
ОНТАРІО
і радість
пригод
у великому Онтаріо.
Вакації
виповнені історією,
природною пишністю,
чистою присміністю.**

**Пишіть за
даровою книжечкою
(52 сторінки у
багатьох кольорах)**

Province of Ontario, Dept. of Tourism & Information
Parliament Buildings, Room 1967, Toronto 2, Ontario.
Please send my free copy of
The Ontario Travel Booklet.

Name

Address

City

Province

НОВІ ДНІ, ТРАВЕНЬ, 1965

**ВЕЧІР "НОВИХ ДНІВ"
У ФІЛЯДЕЛЬФІЇ**

У суботу 1 травня відбувся вечір "Н. Днів" у Філадельфії. Вечір улаштували місцевий Літературно-Мистецький Клуб. Людей було не багато (яких 70 осіб), але кажуть, що у Філадельфії більше не буває. Вечір був цікавий і, здається, для "Нових Днів" корисний. Детальніше про вечір дивіться у фейлетоні В. Волкова, який друкується в цьому числі. Щиро дякую управі Клубу, зокрема голові його д-рі Вол. Левицькому, його заступникам інж. Миколі Химичеві, який узяв на себе усі кінопоти у справі підготування вечора, Мартинові Задеці за якісну доповідь про "Нові Дні", Віталієві Волкову за гарче й шире ставлення і всяку допомогу, усім нашим авторам, читачам і всім учасникам вечора.

Сердечна подяка також редакції "Свободи" і радіогодини ім. В. Блавацького, за те, що вони повідомили громадянство про цей вечір.

Зокрема дякую голові 44-го відділу СУА пані Галині Бондаренко і всім членам відділу, що вони були такі ласкаві та гарно приймали всіх учасників вечора часм та кавою і всікими додатками до них.

Зустріч з громадою читачів нашого журналу у Філадельфії була мені дуже присмію й корисною. Приєднано кілька нових передплатників, є напів, що на цьому збільшення читачів у Філадельфії не зупиниться. Взагалі Філадельфія за кілька місяців цього року вже подвоїла кількість читачів "Н. Днів". П. ВОЛ.

**ПРОВОДИ В ПАРАФІЙ СВ. ПОКРОВИ
У ФІЛЯДЕЛЬФІЇ**

Провідна Служба Божа в парафії св. Покрови у Філадельфії цього року відбулася дуже вроčисто, бо ІІ звелічав Блаженніший Митрополит Іван, голова Української Православної Церкви в Америці. Як на наші торонтські умови, то церква не дуже велика, але громада досить чинська і культурна. Настоятель о. О. Чарик, хором диригую о. В. Серафимович. Очолює громаду п. Л. Івашина, культоосвітнім референтом с. п. А. Манойло.

При громаді є велика українська школа, у якій навчання відбувається за підручниками нашого видавництва. Громада вже купила велику площ під будову нової церкви в дуже гарному районі міста. Сподіваються протягом року збудувати нову церкву.

По закінченні Літургії відбулася панахида, а потім громадський обід. Церква і всі відправи, а також спів хору, має цілком український характер — просто забуваєш, що ти в Америці. Я спеціально прислухався, але англійської мови не чув ніде. Парафія св. Покрови робить враження справжнього українського церковного й культурного центру.

На обіді промовляв Блаженніший митрополит Іван. Говорив коротко, але змістовно. Взагалі в церкві св. Покрови говорять значно менше й коротше, як у нас у Торонті. Це дуже добра ознака, бо вона свідчить і про культуру і про пошану до людини.

Хочу висловити свою найширішу подяку о. настоятелеві О. Царикові і управі громади за щире й прихильне ставлення до мене особисто, — яке виявлено у церкві й на обіді, — і до видавництва взагалі.

ГАЛИНА АДРЕАДІС У ТОРОНТІ

9 травня в залі УНО відбувся концерт відомої співачки Галини Минасової-Адреадіс. Акомпаньовав композитор О. Омельський, який також виконав два власних твори. У цьому концерті взяла також участь і танцювальна група під керуванням відомої балерин Ніни Суліми, крім якої ще була балетна пара Марія Минасова-Танцер та М. Ігназій.

Галина Минасова-Адреадіс виконала твори Гайворонського, Гнатюшина, Легара, Россіні, Нижанківського, Лисенка.

Рецензії не пишемо, але скажемо, що Галину Минасової слухати не тільки що можна, але й варто, і раздимо всім не пропускати нагоди чути її. Має дуже добрий голос, вправно ним орудує, чудово тримається на сцені, сама гарна, словом — це артистка, яка може задовольнити й найвимогливішого слухача. На жаль, була вона цього вечора дуже перестуджена і це не могло не відбитись на її співі.

Не знаємо, що вона виконувала на своїх перших концертах у Торонті, але цього разу вона мала дуже відомий уже репертуар. Така співачка мусить мати в своєму репертуарі і найновіші твори, яких за останні роки в нас з'явилось чимало.

Іншим разом познайомимо наших читачів з цією справді якісною співачкою докладніше.

ДАВНІШІ ЗА ДИНОЗАВРІВ

Тарган... Досить відома і, скажемо прямо, не дуже присмака комаха. І все ж вона цікава, цікавіша за деяких "великих" звірів у зоопарку.

Тарган — один з найстаріших жителів Землі. Його швидкі очищата віталі появу динозавра щось близько 170 мільйонів років тому, і зникнення цієї потвори ще через 100 мільйонів років. Він був свідком формування рельєфу Землі. А через 350 мільйонів бурхливих років побачив і людину.

Зустріти тарганів можна скрізь: від Сахари до Лабрадора. Скрізь знаходять вони для себе зручне приміщення. Останнім часом їх почали знаходити навіть... у телевізорах. А чому б ні? Адже там тепло і можна доскочку попоїсти смачного парафіну.

Та лише один відсоток з 3500 видів тарганів віддає перевагу людським оселлям над іншими місцями. Зде більшого вони мешкають у норах гризуунів, користуючись з їхніх запасів. Інші таргани живуть у лісах та

заростях. Їдять вони все, та коли треба, можуть протягом місяця зовсім не харчуватися, тривалий час живти на самій воді або, навпаки, обходитися зовсім без води. Одне слово, виживають там, де інші тварини гинуть.

Дуже допомагає тарганам їхня скильність до мічного життя. Темрява захищає їх від ворогів. Пара надзвичайно складних чутливих очей, а також додаткова пара "звичайніх" дозволяють їм добре бачити уночі.

MODERN HEATING

ОПАТЕРНЯ:

Водяне — Парове — Помпи

Оіл Борнери та направи.

J. KIRICHENKO

945 DUNDAS ST. W. — TORONTO, ONT.

PHONE: EM 8-6602

ПОВІДОМЛЕННЯ

Повідомляємо українське громадянство

про те, що

3 і 4 липня, 1965 року в Торонті

відбудеться

ЮВІЛЕЙНА ЗУСТРІЧ

УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ

ТА СТАРИШОГО ГРОМАДЯНСТВА

на північно-американському континенті,

ПРИСВЯЧЕНА 15-ЛІТТЮ ОДУМ-у.

Зустріч буде влаштована у відомій оселі

"КИЇВ"

В концерті візьмуть участь кращі мистецькі сили ОДУМ-у з США і Канади.

Конферанс є концерту —

Микола Понеділок з Нью-Йорку.

Забава відбудеться в розкішній залі

"CLUB KINGSWAY", 100, The Queensway,
Toronto.

Дальні інформації подамо в черговому числі "Н. Днів".

Ювілейний комітет зустрічі

Ukrainska Knyha

962 BLOOR ST. W. — 1162 DUNDAS ST. W.

TORONTO, ONT.

Фірма "Українська Книга" тільки що отримала велике веснянне замовлення нових пластинок. Тепер можете набути в нашій фірмі ті пластинки, на які ви цілу зиму чекали: українська музика — симфонічна, камерна, оперна і народня: пісні й танці.

Тут подаємо лише декілька з великого вибору пластинок.

ЦІНИ НИЗЬКІ — 10 цалеві: по \$ 1.95

12 цалеві: по \$ 2.95

За пересилку поштою додайте 25 центів за першу пластинку, а за кожну додаткову по 10 центів. Онтарійські покупці повинні додати 3% "сейлс текс"

Усі пластинки високоякісні і довгограйні (33 1/3 об. на хвилину).

Д 7713 — 14 (16 цалева)

Короткі поезії Т. Г. Шевченка: "Якщо б ви знали паничі", "Мені тринадцятий минало" та інші.

Д 13189 — 90 (10 цалева)

Лятошинський: Сюїта з кіно-фільму "Тарас Шевченко".

Д 012705 — 12 (12 цалева — 4 пластинки)

К. Данькевич: "Богдан Хмельницький", опера на 4 дії (українською мовою). В опері виступають: М. Гришко, В. Борщенко, Н. Гончаренко, Л. Руденко, Л. Лобанова. Солісти, хор і оркестра Київського Держ. театру опери та балету імені Т. Шевченка. Диригент В. Пірадов.

Д 06781 — 86 (12 цалева — 3 пластинки)

С. Гулак-Атемовський: "Запорожець за Дунаєм", опера. Виконують: І. Паторжинський, М. Литвиненко-Вольгемут, З. Гайдай, І. Козловський, М. Гришко. Хор і оркестра Держ. театру опери і балету УРСР імені Т. Шевченка.

Також отримали такі опери:

М. Глинка — "Руслан і Людмила".

Римський-Корсаков — "Царева наречена", "Садко".

Тіграян — "Ануш".

П. Чайковський — "Винова краля", "Йоланта", "Чародійка", "Черевички", "Снігурочка", "Орлеанська Діва".

Рахманінов — "Алеко".

Глазунов — "Раймонда".

Рубінштейн — "Демон".

А. Даргомизький — "Русалка".

На складі також ще маємо українські опери: "Наймичка", "Катерина", "Тарас Бульба" і "Наталка-Полтавка".

За іншими пластинками дивіться в нашому останньому каталозі (синя обкладинка) і пишіть на адресу фірми.

Заходьте до книгарні "Українська Книга", 1162 Дундас вул. Зах. (біля вулиці Осінгтон), Торонто.